

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

System péče o ohrožené děti v ČR

Diplomová práce

Autor: Bc. Petra Šmídová, DiS.

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: 6731T012 Sociální práce

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D., - OSPSP

Hradec Králové, 2018

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Petra Šmídová, DiS.
Studium: U17057
Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Název diplomové práce: **System péče o ohrožené děti v ČR**
Název diplomové práce AJ: Children in danger care system in the Czech Republik

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem mé práce bude popsat současnou situaci v péči o ohrožené děti, role a odpovědnost institucí sociálně-právní ochrany dětí v ČR, popsat vzájemnou spolupráci těchto subjektů a představit projekt systému včasné intervence. V praktické části bych se chtěla zabývat ukotvením a funkčností systému péče o ohrožené děti a to za využití rozhovorů s experty a dalších metod kvalitativní strategie.

DAVID, Roman. Práva dítěte. 1. vyd. Olomouc: Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8 HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana; PROVAZNÍKOVÁ, Hana; VANÍČKOVÁ, Eva. Násilí v rodině: Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1995. ISBN 80-85529-17-3 JEDLIČKA, R. a kol. Děti a mládež v obtížných situacích. Praha: Thermis, 2004. ISBN 80-7312-038-0 MATOUŠEK, Oldřich; KROFTOVÁ, Andrea. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X VOŇKOVÁ, Jiřina; MACHÁČKOVÁ Radka a kol. Domácí násilí, Právní minimum pro lékaře, Praha 2003. ISBN 80-2392106-1 273 ZÁKON ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky 108 ZÁKON ze dne 14. března 2006 o sociálních službách

Garantující pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta
Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 7.2.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Ve Žďáru nad Sázavou

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Daniele Květenkové, Ph. D., za odborné vedení mé diplomové práce Dále bych chtěla poděkovat za přínosné postřehy a za jazykové úpravy PhDr. Jaroslavě Liškové a Ing. Janu Anderlovi za pomoc při grafickém zpracování.

Abstrakt

ŠMÍDOVÁ, Petra. *Systém péče o ohrožené děti v ČR*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2018, 92 s. Diplomová práce.

Tato práce se v teoretické části zabývá legislativním ukotvením systému péče o ohrožené děti, a to jak v právu národním, tak i v mezinárodních smlouvách, k nimž se v dané problematice Česká republika zavázala a dále představením jednotlivých subjektů, které se této péči věnují a které lze propojit v rámci Systému včasné intervence. Empirická část se potom věnuje současnému využití tohoto systému v praxi. Aby bylo možné dostat danému rozsahu práce, byl jako reprezentativní region vybrán Kraj Vysočina, neboť je pravděpodobné, že obdobným způsobem je tento systém praktikován i v dalších regionech. Výběr ovlivnila jednak skutečnost, že projekt Systém včasné intervence zde byl v jednom z územních celků zapojen již v pilotní fázi a ten s ním má dlouholeté zkušenosti a věnuje se jeho rozšiřování, jednak fakt, že se jedná o region, ve kterém se autorka práce do systému zapojuje.

Výzkum proběhl v rámci kvalitativní strategie, konkrétně metodou polostrukturovaných rozhovorů s respondenty vybranými mezi odborníky zapojenými do péče o ohrožené děti v rámci týmů a komisí pracujících s touto cílovou skupinou.

Klíčová slova: Systém včasné intervence, ohrožené děti, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, Probační a mediační služba

Abstract

ŠMÍDOVÁ, Petra. *Children in danger care system in the Czech Republik*. Hradec Králové:PhilosophicalFaculty, University of Hradec Králové, 2018, 92 pp. DiplomaDissertationDegree Thesis.

This thesis is dealing with legislative of Care for children at risk In its theoretical part, including the state law and international contracts that Czech republic agreed to. It will also introduce individual subjects that are dealing with this care and that are possible to be linked in the system of well-timed intervention.

Empirical part of this thesis is dealing with the usage of this system in practice. The representative region was chosen region Vysočina because the system is probably used in the other regions too.

This selection was affected by the fact that the system of well-timed intervention was implemented in its pilot phase and it has long time experience with it. Also the author of this thesis is engaged in the System there.

The research was made by semi-structured interview with respondents chosen among specialists involved in Care for Children at risk in the teams and commissions working with those children.

Key words: System of well-timed intervention, children at risk, Department of social-legal protection of children, The probation and mediation service

Obsah

Úvod	9
1 Současný systém sociálně právní ochrany dítěte	11
1.1 Blaho a zájem dítěte.....	11
1.2 Ohrožené dítě	12
1.3 Prameny právní ochrany dětí v ČR	14
1.4 Subjekty	34
1.4.1 Úřad pro mezinárodně právní ochranu.....	37
1.4.2 Krajské úřady	37
1.4.3 Obecní úřad obce s rozšířenou působností.....	38
1.4.4 Obce	38
1.4.5 Soudy.....	39
1.4.6 Státní zastupitelství	40
1.4.7 Policie ČR	41
1.4.8 Probační a mediační služba.....	42
1.4.9 Působnost dalších subjektů:	43
2 Systém včasné intervence a týmy pro mládež	44
2.1 Pilíře a principy SVI.....	45
2.2 Cíle SVI.....	46
Strategické cíle SVI.....	46
Primární cíl SVI	47
Sekundární cíl SVI	48
2.3 Subjekty SVI	48
2.4 Cílové skupiny SVI	51

2.5 Tým pro mládež	51
3 Shrnutí teoretické části.....	54
4 Empirická část.....	55
4.1 Demografický úvod k výzkumu	55
4.2 Cíl výzkumného šetření a výzkumné otázky	56
4.3 Pilotní studie – předvýzkum	57
4.4 Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských	58
4.5 Metodologie výzkumu.....	60
4.6 Metody získávání dat a výběr vzorku	61
4.7 Realizace výzkumného šetření a etické otázky.....	64
5 Interpretace a vyhodnocení dat	66
5.1 DVO1.....	66
5.2 DVO2.....	70
5.3 DVO3.....	73
5.4 DVO4.....	77
5.5 Odpověď na hlavní otázku	80
6 Závěr	83
Seznam použitých zkratk.....	84
Seznam tabulek a grafů	85
Soupis použité literatury	85
Příloha č.1.....	I
Příloha č.2.....	II

Úvod

Výchova dítěte, péče o něj a způsob, jakým je třeba dítě chránit před negativními vlivy, neustále procházejí vývojem a přizpůsobují se nejrůznějším trendům. Současná evropská společnost vyzdvihuje dítě jako prioritu, pro něž je třeba zajistit zvláštní ochranu před veškerými patologickými jevy, a snížit tak hrozící nebezpečí na minimum. Tento fakt podporuje i skutečnost, že ochrana dítěte prostupuje legislativou velkého množství právních odvětví.

Rodiče, učitelé, sociální pracovníci, lékaři, orgány činné v trestním řízení i zákonodárci mají snahu o dosažení ideálních podmínek, které umožní jeho zdravý tělesný, intelektuální, morální a citový vývoj. Zdaleka však neexistuje jednotný názor na to, jak takových podmínek dosáhnout. Je však zcela evidentní, že bez vzájemné spolupráce jednotlivých subjektů takových podmínek dosáhnout nelze. Jednou z možností, jak shromážďovat a vzájemně si předávat informace o dítěti, které je v ohrožení, nabídl projekt Systém včasné intervence.

Cílem práce je popsat systém péče o dítě v ČR, jeho legislativní ukotvení, vzájemnou spolupráci jednotlivých subjektů, přiblížit systém včasné intervence a vyhodnotit jeho využívání v praxi v rámci Kraje Vysočina.

V první části této práce chci zmapovat legislativní prameny, na jejichž základě jednotlivé subjekty systému péče o ohrožené děti v ČR pracují, představit tyto subjekty a popsat teoretickou stránku systému včasné intervence.

Ve druhé, empirické části se budu zabývat otázkou, zda je tento systém v praxi využíván v rozsahu, v jakém byl představen, a pokud ano, jaké přináší výsledky v péči o ohrožené děti, a pokud využíván není, jakým způsobem probíhá spolupráce a komunikace mezi jednotlivými subjekty a z jakého důvodu systém včasné intervence nevyužívají. Výzkum je zaměřen na Kraj Vysočina, kde je možné doložit rozdíly mezi městem Třebíč, kde byl systém včasné intervence zařazen jako pilotní projekt v jeho prvopočátcích, a dalšími oblastmi Kraje Vysočina, kam kde měl být zařazen do praxe v pozdější době jako systém, který se osvědčil.

Empirická část je zaměřena na vyhodnocení využívání systému včasné intervence v Kraji Vysočina. Je zde popsána organizace výzkumu, interpretace dílčích výzkumných cílů, charakteristika sběru dat a jejich zpracování a vyhodnocení zjištěných závěrů z výzkumného šetření.

1 Současný systém sociálně právní ochrany dítěte

Postavení dítěte v moderní společnosti je velmi specifické. Vychází z předpokladu, že se jedná o jedince, který doposud nemá ukončený mentální a fyzický vývoj, nemá dostatek znalostí a vědomostí, a je proto velmi zranitelné, závislé a neschopné se o sebe postarat. Je tedy třeba zajistit mu stabilní zázemí, stálou péči a ochranu. Ochrana dítěte je upravena v široké škále právních odvětví a zahrnuje rozsáhlý soubor práv a zájmů dítěte, které mají zajistit jeho zdravý tělesný, duševní, duchovní, morální i společenský vývoj. Zdroje legislativy, které se ochranou dítěte zabývají, jsou uvedeny v kapitole Prameny právní ochrany dítěte.

Užší pojetí ochrany dítěte obsahuje sociálně-právní ochrana dítěte. Ta je primárně vymezena v § 1 odst. 1, zák. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, který říká, že „sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně jeho jmění.

1.1 Blaho a zájem dítěte

Východiskem pro vytvoření právní úpravy k ochraně práv dítěte je pojem „blaho dítěte“. Tento pojem je chápán jako nadřazený pojmu „zájem dítěte“ neboť určuje postup zákonodárce při kodifikaci, zatímco „zájem dítěte“ je brán jako realizace určitého práva v konkrétní záležitosti.¹ S těmito pojmy pracuje i Deklarace práv dítěte (Charta práv dítěte), která byla přijata 20. 11. 1959 Valným shromážděním OSN v New Yorku. Jednalo se vlastně o slavnostní vyhlášení určitých zásad. Přestože nebyla zavazující a neurčovala žádné povinnosti, přispěla v Československu ke koncipování zákona o rodině.

Pojem „blaho dítěte“ je uveden i v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte a smluvním státům ukládá povinnost zajistit dítěti takovou ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho, a současně brát ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za ně odpovědných. Z pohledu výkladu právních norem

¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. 1993. *Dítě, rodina, stát (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. Brno: Masarykova univerzita – spisy právnické fakulty

to znamená, že všechny činnosti týkající se dítěte mají brát v úvahu plně a přednostně jeho zájmy. Výslovně uvádí, že zájem dítěte musí mít přednost při jakékoliv činnosti týkající se dětí.²

Pojem blaho dítěte se do českého právního řádu dostal s § 41 odst. 1 zákona o rodině s účinností od 1. 8. 1998 do 1. 4. 2000. Po přesunutí úpravy sociálně právní ochrany do zvláštního zákona o rodině se tento pojem vytrácí, neboť pracuje spíše s pojmem zájem dítěte.³ V současně platném zákonu č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, se v § 5 opět setkáváme s oběma pojmy. Ustanovení říká, že předním hlediskem sociálně právní ochrany je zájem a blaho dítěte.

„Nejobecněji bychom mohli blaho dítěte vymezit jako vytváření prostředí přátelského dětem. Naproti tomu zájem dítěte je spíše v aplikační sféře realizace určitého práva v konkrétní záležitosti týkající se dítěte. Co je však zájem dítěte? Konkrétní právní normy tento pojem sice často obsahují, nikde však nevymezují, co je jím třeba rozumět. Zájem dítěte může mít různý obsah a význam z hlediska rozhodování státního orgánu, zejména soudu o dítěti.“⁴

1.2 Ohrožené dítě

Dítě může být ohroženo nejrůznějšími negativním působením dědičnosti, zdravotního postižení, vlivy prostředí, ve kterém žije, nebo nesprávným způsobem výchovy. Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji z roku 1990 považuje za ohrožené děti sirotky, děti ulice, děti uprchlíků, přesídlence, oběti válek a přírodních katastrof, děti migrujících dělníků nebo děti žijící v jiných sociálně znevýhodněných skupinách, pracující děti, děti pohlavně zneužívané, vykořisťované, invalidní děti, oběti apartheidu a cizí okupace. Paragraf 24 poukazuje ohrožené děti ve spojitosti se závislostí na

² ŠPECIÁNOVÁ, Š., *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007, ISBN 978-80-86991-27-6.

³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. 1993. *Dítě, rodina, stát (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. Brno: Masarykova univerzita – spisy právnické fakulty

⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

tabáku, alkoholu a dalších návykových psychotropních látkách, a to již i v prenatalním stadiu.

Dokument Hodnocení systému péče o ohrožené děti z roku 2007 uvádí jako ohrožené všechny děti, které se dostaly nebo měly dostat do souvislosti se sociálně-právní ochranou dětí. To znamená děti, u nichž byl detekován jakýkoliv náznak negativních jevů, tedy i ty děti, jejichž potřeby nejsou v plné míře naplňovány.

Podle § 6 zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně, se za ohrožené dítě považuje dítě, jehož životní podmínky mohou bezprostředně ohrožovat nebo poškozovat jeho vývoj a začlenění do společnosti. Příčiny tohoto ohrožení mohou být na straně dítěte či prostředí, v němž žije. Zákon vymezuje i okruh dětí, na které se zaměřuje sociálně právní ochrana. Jde o nezletilé děti, jejichž rodiče zemřeli, které byly svěřeny do výchovy osoby, jež neplní své vyživovací povinnosti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život, opakovaně se dopouštějí útěků, na kterých byl spáchán trestný čin, které jsou na základě žádosti rodičů opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči, ohrožené násilím mezi rodiči, žadatelé o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osoby požívající doplňkové ochrany a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu.

V souvislosti s pojmem ohrožené dítě se setkáváme i s výrazem syndrom CAN (Child Abuse and Neglect) neboli syndrom týraného zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Vzniká poškozením tělesného duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vzniknou v důsledku jakéhokoliv nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby. Lze tedy říci, že jde o problémy vzniklé zanedbáváním dítěte, deprivací (tj. nedostatečným uspokojováním různých potřeb), týráním fyzickým či psychickým a sexuálním zneužíváním.⁵

⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3

1.3 Prameny právní ochrany dětí v ČR

*Sociálně právní ochrana dětí, jako odvětví veřejného práva, má v České republice svoji dlouholetou tradici.*⁶Právní ochrana dětí v ČR je obsažena v řadě právních předpisů, a to jednak těch mezinárodních, které byly do právního pořádku ČR ratifikovány, jednak v široké škále vnitrostátních norem, které se věnují mnoha specifickým oblastem. Ty můžeme rozdělit do dvou rovin, občansko-právní a trestně-právní.

Právní úprava ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti byla v letech 2009 – 2014 analyzována v rámci předem definovaného projektu “Kodifikace právní úpravy podpory rodin, náhradní rodinné péče a systému péče o ohrožené děti.” Vznikl tak dokument „Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice“.⁷

Základními stavebními kameny současné právní ochrany dětí v ČR jsou dokumenty práva Evropské unie a mezinárodní dohody. Patří sem například **Všeobecná deklarace lidských práv** vyhlášená Valným shromážděním OSN dne 10. 12. 1948. Deklarace je právně nezávazným dokumentem (nejde o mezinárodní smlouvu), její politická autorita je však uznávána na celém světě. Výročí jejího přijetí se každoročně slaví jako Den lidských práv. OSN deklaraci přijalo jako rezoluci č. 217/III.A⁸

Dne 15. října 1975 ve Štrasburku byla vyhlášena **Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství**, která v ČR vstoupila v platnost 8. 6. 2001. Účelem bylo vyvíjení úsilí o zlepšení právního postavení dětí narozených

⁶ KRAUSOVÁ, L. NOVOTNÁ, V. Sociálně-právní ochrana dětí. Praha: Aspi. 2006 ISBN 80-7357-214-1

⁷ HAVEL, HOLÁSEK. Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/HolasekHavel_Analyza-soucasne-pravni-upravy-ochrany-prav-deti-a-systemu-pece-o-ohrozene-deti-v-CR.pdf

⁸ Všeobecná deklarace lidských práv. 16. 5. 2013 [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <http://www.helcom.cz/cs/vseobecna-deklarace-lidskych-prav/>

mimo manželství a odstraňování rozdílů mezi jejich právním postavením a postavením dětí narozených v manželství.⁹

Dalším významným dokumentem je již zmiňovaná **Úmluva o právech dítěte**, která byla vyhlášena dne 20. 11. 1989 Valným shromážděním OSN v New Yorku s platností od 2. 9. 1990. ČSFR Úmluvu ratifikovala 7. 1. 1992 a v platnost na našem území vstoupila 6. 2. 1991. Po rozpadu federace byla přijata i Českou republikou. Úmluva vychází ze zásady 3P: provision (zahrnující přežití a rozvoj dětí, zajišťování či zabezpečování vývoje dětí), protection (ochrana dětí) a participation (účast dětí na životě společnosti a jejich právní subjektivita). Prosazuje rovné příležitosti pro všechny děti bez ohledu na to, kde žijí.¹⁰ V roce 2000 přibýly ještě dva opční protokoly: Opční protokol o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a Opční protokol týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. První z nich Česká republika ratifikovala 30. 11. 2001, druhý vstoupil v platnost 26. 9. 2013.¹¹

Problematické obchodování s dětmi se věnuje i dokument **Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení**, která byla přijata dne 29. května 1993. Cílem této Úmluvy je vytvořit záruky toho, aby se mezinárodní osvojení uskutečňovala v nejlepším zájmu dítěte a respektovala jeho základní práva uznávaná mezinárodním právem vytvořit systém spolupráce mezi smluvními státy zajišťující, aby byly tyto záruky respektovány, a tak se předcházelo únosům, prodeji a obchodování s dětmi, a zabezpečit ve smluvních státech uznávání osvojení uskutečněných v souladu s Úmluvou.¹²

⁹ Předpis č. 47/2001 Sb. m. s., zdroj: SBÍRKA MEZINÁRODNÍCH SMLUV ročník 2001, částka 19, ze dne 8. 6. 2001. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <http://www.sagit.cz/info/ss01047>

¹⁰ Úmluva o právech dítěte. Unicef České republiky [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <https://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>

¹¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkajícího se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, 74/2013 Sb. částka: 43

¹² Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Český Helsinský výbor, z. s.17. 5. 2013 [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <http://www.helcom.cz/cs/umluva-o-ochrane-deti-a-spolupraci-pri-mezinarodnim-osvojeni/>

Ve velkém souboru mezinárodních smluv a dohod rozhodně nelze opominout **Nařízení č. 650/2012 - Listina základních práv EU**, která se stala právně závaznou v důsledku přijetí Lisabonské smlouvy vyhlášené jako Sdělení č. 111/2009 Sb. m. s. Ministerstva zahraničních věcí a v účinnost v ČR vstoupila 1. 12. 2009. Práva dětí jsou zde zmíněna v § 24, který uvádí, že děti mají právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich blaho. Mohou svobodně vyjadřovat své názory. V záležitostech, které se jich dotýkají, se k těmto názorům musí přihlížet s ohledem na jejich věk a vyspělost. Dále uvádí, že při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte a že každé dítě má právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy.¹³

Základními prameny českého práva jsou zákon č. 1/1993 Sb., **Ústava ČR** a **Listina základních práv a svobod**. Listina obsahuje základní práva a svobody jednotlivce, která jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Jsou pod ochranou soudní moci a zásah do těchto práv je možný jen na základě a v mezích zákona.¹⁴ *V souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany je třeba zdůraznit článek 4 Ústavy ČR, podle něhož základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.*¹⁵

Vůbec nejzásadnějším dokumentem pro sociálně právní ochranu dětí v ČR je **Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů**, který stanoví pojem sociálně právní ochrany dětí jako ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného

¹³ Listina základních práv EU

¹⁴ Listina základních práv a svobod. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR [online].[citováno 2. října 2017]. Dostupné z <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

¹⁵ KRAUSOVÁ, L. NOVOTNÁ, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi. 2006. ISBN 80-7357-214-1

prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.¹⁶

Je to klíčový právní předpis upravující problematiku sociálně-právní ochrany dětí, který ji vymezuje v § 1 jako:

- Ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- Ochranu oprávněných zájmu dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- Působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny¹⁷

Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. K nápravě závadného stavu je možné přijmout opatření, mezi které patří:

- poradenská činnost a výchovná opatření preventivní charakteru, jako udělení napomenutí, stanovení dohledu nad dítětem či omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, povinnost účastnit se na prvního setkání se zapsaným mediátorem. Pokud ani tato opatření nevedou k nápravě, má soud možnost uložit jako opatření dočasné odejmutí dítěte z péče rodičů

- výchovná opatření, která nemají preventivní charakter, jako rozhodnutí, zda je třeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti anebo omezení nebo pozastavení jejího výkonu, nařízení ústavní výchovy, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy, svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na prodloužení doby trvání tohoto svěření a na zrušení rozhodnutí o svěření dítěte do tohoto zařízení, - svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení, - nařízení výchovného opatření podle § 13a, na prodloužení doby

¹⁶ NOVOTNÁ Věra, RIEDLOVÁ JURKOVÁ Jana, BURDOVÁ Eva. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, 2. aktualizované vyd. Anag, 2016. ISBN978-80-7554-022-5

¹⁷ KRAUSOVÁ, L. NOVOTNÁ, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi. 2006. ISBN 80-7357-214-1

trvání tohoto výchovného opatření nebo na jeho zrušení, přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě u nezletilého rodiče, zachování povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem u rodiče omezeného ve svéprávnosti, zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení nebo dalších povinností a práv osobní povahy, zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti, dále pak svěřením dítěte do péče jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte či zprostředkování osvojení či pěstounské péče.¹⁸

O těchto dětech vede obec s rozšířenou působností evidenci a spisovou dokumentaci, kterou upravuje Směrnice ministerstva práce a sociálních věcí č. j.: 2013/26780-21 ze dne 19. září 2013, o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče – věstník obcí a krajů částka 5/2013.

Sociálně-právní ochrana dětí je dále institucionalizována v zařízeních sociálně-právní ochrany dětí, mezi něž patří zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zařízení sociálně výchovné činnosti, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, výchovně rekreační tábory pro děti.¹⁹

Na základě § 58b odst. 2 a 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byla Ministerstvem práce a sociálních věcí stanovena prováděcí **vyhláška č. 473/2012, o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.**

¹⁸ NOVOTNÁ Věra, RIEDLOVÁ JURKOVÁ Jana, BURDOVÁ Eva. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, 2. aktualizované vyd. Anag, 2016. ISBN978-80-7554-022-5

¹⁹ HAVEL, HOLÁSEK. Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z http://www.pravonadestvi.cz/files/files/HolasekHavel_Analyza-soucasne-pravni-upravy-ochrany-prav-deti-a-systemu-pecce-o-ohrozene-deti-v-CR.pdf

Jejím obsahem je:

- zaměření a rozsah vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny
- obsah individuálního plánu ochrany dítěte
- obsah a rozsah odborné přípravy fyzických osob do rodiny vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem k přijetí dítěte do rodiny
- minimální rozsah poradenství, které je osobě pečující nebo osobě v evidenci trvale nebo dočasně poskytováno při zajištění osobní péče o dítě svěřené do péče
- obsah zaměření a způsob zajištění zvyšování znalostí a dovedností v oblasti výchovy a péče o dítě pro osoby pečující a osoby v evidenci
- standardy kvality sociálně-právní ochrany²⁰

Z předchozích řádků vyplývá, že potřeby dítěte není možné oddělovat od potřeb rodiny, *není tedy jediný důvod rozdělovat pomoc a podporu ohroženým dětem od pomoci a podpory ohroženým rodinám, myšleno zejména rodičům.* Skutečně efektivní a účelná podpora rodičů je nutná pro dosažení blaha dítěte. Na místě je soustavná sociální a výchovná práce s podporou v zabezpečovací rovině.²¹ V této rovině se ochranou dítěte zabývá **zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů**, který mimo jiné upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči. Příspěvek na péči se poskytuje osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby (§ 4 tohoto zákona). Příspěvek na péči pro osoby mladší 18 let je stanoven ve vyšších sazbách nežli příspěvek na péči pro osoby starší 18 let, avšak nárok na příspěvek na péči

²⁰ Vyhláška č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, částka 177/2012, platnost od 27. 12. 2012

²¹ HAVEL, HOLÁSEK. Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z http://www.pravonadestvi.cz/files/files/HolasekHavel_Analyza-soucasne-pravni-upravy-ochrany-prav-deti-a-systemu-pece-o-ohrozene-deti-v-CR.pdf

nemá osoba mladší jednoho roku. Příjemcem příspěvku v případě nezletilé oprávněné osoby je její zákonný zástupce, opatrovník či jiná fyzická osoba, které byla oprávněná osoba svěřena do péče.²²

V rámci sociálních služeb je poskytováno sociální poradenství, sociální péče a sociální prevence. Poskytují se ve formě pobytové, ambulantní nebo terénní. Osobám, které jsou pro krizovou sociální situaci ohroženy sociálním vyloučením, napomáhají překonat nepříznivou situaci služby sociální prevence. Snaží se zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. Jedná se například o ranou péči, což je typická terénní služba poskytovaná postiženému dítěti a jeho rodičům, a to do sedmi let věku. Mezi pobytové služby se řadí domy na půl cesty, které jsou poskytovány zletilým osobám do věku 26 let, které ukončily výkon ústavní či ochranné výchovy nebo jiným zákonem stanovené zařízení. Často se jedná právě o nezaopatřené děti. Pro rodiny s dětmi, jejichž vývoj je ohrožen dlouhodobou krizovou sociální situací, jsou určeny sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.²³

Stát se prostřednictvím sociální podpory podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i v některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora se ve stanovených případech poskytuje v závislosti na výši příjmu. Dávky státní sociální podpory související s dětmi jsou přídavek na dítě a porodné, což jsou dávky poskytované v závislosti na příjmu, a rodičovský příspěvek. Pro účely **zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře** je dle § 11 pojem nezaopatřené dítě podmíněn nedokončenou povinnou školní docházkou. Na každou lidskou bytost však lze nahlížet jako na nezaopatřené dítě až do 26. roku věku, pokud se

²² Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

²³ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

připravuje na budoucí povolání, nemůže se soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc či úraz nebo ze stejného důvodu nemůže vykonávat výdělečnou činnost; kvůli svému dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu není schopno výdělečnou činnost vykonávat; je vedeno v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.²⁴

Při bližším pohledu na děti, které jsou ohrožené v důsledku svého zdravotního postižení, ať už získaného po utrpění vážného úrazu nebo vrozeného, je třeba zmínit nutnost kvalitní legislativy, tvořící rámec pro potřebnou péči o tyto děti, neboť tato je pro rodiče náročná a finančně zatěžující.²⁵

Mimořádnou zátěž představuje pro rodiče narození dítěte se závažným zdravotním postižením. Je zde tedy nutná podpora rodin pečujících o děti se zdravotním postižením a zejména kvalitní legislativa tvořící rámec pro potřebnou péči. **Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů**, upravuje poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování a průkaz osoby se zdravotním postižením. Osobám se zdravotním postižením se poskytují tyto dávky: příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku. Je-li oprávněnou osobou dítě, je orgán příslušný k rozhodování o dávkách povinen při rozhodování o nároku na dávku a její výši vždy sledovat dosažení nejlepšího zájmu dítěte. Nárok na příspěvek na mobilitu má osoba starší 1 roku, která je držitelem průkazu osoby se zdravotním postižením ZTP nebo ZTP/P, který byl přiznán podle předpisů účinných od 1. ledna 2014. Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku má osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí nebo těžké sluchové postižení anebo těžké zrakové postižení charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a její zdravotní stav nevyklučuje přiznání tohoto příspěvku. Podmínkou pro poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku dále je, že osoba

²⁴ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ ŠRAJER, J. MUSIL, L. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice, Brno: Albert. 2008. ISBN 978-80-7326-145-0

je starší 3 let, je-li tento příspěvek poskytován na pořízení motorového vozidla, schodolezu, stropního zvedacího systému, schodišťové plošiny, schodišťové sedačky nebo na úpravu bytu, starší 15 let, je-li tento příspěvek poskytován na pořízení vodícího psa, a 1 roku v ostatních případech.²⁶

V souvislosti s poskytováním zdravotních služeb nezletilým pacientům je třeba zmínit **zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (zákon o zdravotních službách)**, který uděluje právo na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, pěstouna nebo jiné osoby, do jejíž péče byl pacient na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu svěřen, opatrovníka nebo osoby blízké, kterou pacient sám určí. Může požádat i o to, aby tato osoba nebyla přítomna, uvádí-li, že jde o osobu, která ho týrá nebo jinak zneužívá či zanedbává. Dále má nezletilý právo na informace o svém zdravotním stavu, které mu jsou podány srozumitelným způsobem, je-li k takovému úkonu rozumově a volně vyspělý, v opačném případě přechází toto právo na právního zástupce či opatrovníka. Tomu může poskytovatel v nezbytném rozsahu zdržet informaci o zdravotním stavu dítěte v případě podezření, že se tato osoba podílí na zneužívání nebo týrání nebo ohrožování zdravého vývoje tohoto nezletilého pacienta. Ze stejného důvodu lze nezletilce hospitalizovat bez souhlasu zákonného zástupce.²⁷

Při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho názor na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být zohledněn jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta. A v případě hospitalizace je povinností poskytovatele zajistit hospitalizaci nezletilých

²⁶ Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů

²⁷ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (zákon o zdravotních službách)

do 15 let odděleně od dospělých a umožnit pobyt zákonného zástupce nebo osoby jím pověřené.²⁸

V případech, kdy se rodina z nejrůznějších důvodů, často to bývá ztráta zaměstnání rodičů, dostává do situace, kterou lze označit za hmotnou nouzi, je možné rodině podle **zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, a zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**, vyplatit příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc. Zákon přesně stanoví podmínky, které musí být splněny pro účely vyplacení příslušných dávek. Ustanovení § 2 obsahuje základní definice hmotné nouze. Jsou definovány situace, kdy se osoba v hmotné nouzi nachází, a situace, které lze uznat za stav hmotné nouze. Situace, kdy se osoba nachází v hmotné nouzi, jsou řešeny všemi dávkami pomoci v hmotné nouzi – příspěvkem na živobytí, doplatkem na bydlení i mimořádnou okamžitou pomocí v případě, že osobě hrozí vážná újma na zdraví. V situacích, které lze uznat za stav hmotné nouze, se poskytuje mimořádná okamžitá pomoc.²⁹

Pomoc a podpora ohroženým dětem a rodinám v materiálním (sociálním) zabezpečení dětí a rodičů je poskytována dle **zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**. Zákon stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.³⁰

Výraznější změny v důrazu na zájem dítěte přináší **zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů**. Svěprávnosti nabývá osoba dovršením 18. roku věku. Podle ustanovení § 30 odst. 2 občanského zákoníku může plné svěprávnosti nabýt i osoba mladší, a to buď přiznáním svěprávnosti, nebo uzavřením manželství. Občanský zákoník, dále stanovuje v ustanovení § 31, že každý nezletilý,

²⁸ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (zákon o zdravotních službách)

²⁹ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

³⁰ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

který zároveň nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý právně jednat v záležitostech, které jsou přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilcům jeho věku. Avšak i v případech, kdy podmínky nejsou splněny, je dle § 867 OZ nutné brát ohled na její názor.³¹

Občanský zákoník dále řeší také rodičovskou odpovědnost, která je přisuzována oběma rodičům, leda že by jí byl některý z rodičů zbaven. Pokud by došlo ke kolizi zájmů mezi rodiči, je dítěti soudem určen opatrovník.³²

Další rovinou, kterou se občanský zákoník v oblasti sociálně-právní ochrany dítěte zabývá, je poskytování zdravotních služeb. Jedná se o souhlas s běžným zákrokem na svém těle dle § 95 a zákrok s nutným souhlasem soudu dle § 100.

Princip právní způsobilosti byl novým občanským zákoníkem upraven tak, že je posuzována úroveň každého nezletilého individuálně, a ne dle předpokladu, že úroveň rozumové a volní vyspělosti dětí ve stejném věku je obdobná. To se týká například soudních jednání, která se týkají práv dítěte. **Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů**, v§§ 20-23 říká, že každý může před soudem jako účastník samostatně právně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém je svéprávný. Fyzická osoba, která nemůže před soudem jednat samostatně, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, a pokud to vyžadují okolnosti případu, může předseda senátu rozhodnout, že fyzická osoba, která není plně svéprávná, musí být v řízení zastoupena svým zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, i když jde o věc, v níž by jinak mohla jednat samostatně. *Procesní způsobilost je úzce navázána na způsobilost hmotněprávní, tedy pokud je konkrétní nezletilý např. schopen uzavřít smlouvu na koupi telefonu, pak i v řízení o úhradu kupní ceny telefonu je schopen jednat sám bez zákonného zástupce. Předseda senátu ale může dle § 23 o. s. ř. rozhodnout, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, musí být v řízení zastoupen zákonným zástupcem (opatrovníkem), i když jde o věc, v níž by mohl*

³¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

*jednat samostatně. Za tohoto nezletilého pak v konkrétním řízení činí procesní úkony jeho zákonný zástupce či opatrovník.*³³

Dle § 100 odst. 3 o. s. ř. lze názor dítěte zajistit prostřednictvím zástupce nezletilého dítěte, příslušného OSPOD či prostřednictvím znaleckého posudku dle § 127 o. s. ř. Primárním způsobem zjišťování by však vždy měl být výslech dítěte. V případě, že by mohlo být dítě při výslechu ovlivněno například přítomností rodičů, může soud přistoupit k výslechu nezletilého bez přítomnosti dalších osob.

Občanský soudní řád § 279 odst. 2 o. s. ř. reflektuje specifickou uspokojování pohledávek na výživném, které má přednost před ostatními pohledávkami.

Postup při výkonu soudních rozhodnutí upravuje rezortní předpis ze dne 5. 4. 2007 **Instrukce č. j. 142/2007-Org.**

Postup orgánů moci výkonné, orgánů územních celků a jiných právnických a fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy, upravuje **zákon č. 500/2004 Sb., správní řád**. V ustanovení § 29 je stanovena procesní způsobilost. V případě, že účastníkem řízení je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, postupuje správní orgán tak, aby byl ve věci zjištěn názor nezletilého. Za tímto účelem správní orgán poskytne dítěti možnost, aby bylo vyslyšeno buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí. Vyžaduje-li to zájem dítěte, lze jeho názor zjistit i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob zodpovědných za výchovu dítěte. V takovém případě správní orgán přibere jinou vhodnou dospělou osobu. K názoru dítěte správní orgán přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti.³⁴

Zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, se z oblasti občansko-právní přesouváme do oblasti trestně právní. Je nutno říci, že k trestnímu

³³ HAVEL, HOLÁSEK. Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z http://www.pravonadestvi.cz/files/files/HolasekHavel_Analyza-soucasne-pravni-upravy-ochrany-prav-deti-a-systemu-pecce-o-ohrozene-deti-v-CR.pdf

³⁴ Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád

zákoníku je ve vztahu speciality zákon č. 218/2003 Sb. Z tohoto důvodu se tento pramen práva ve věcech dětí a mládeže použije pouze subsidiárně. Trestní zákoník považuje za dítě osobu mladší 18 let, pokud není stanoveno jinak. Klíčovým ustanovením je § 25 trestního zákoníku, který za trestně odpovědného považuje toho, kdo v době spáchání trestného činu dovrší patnáctý rok svého věku; spáchá-li tedy osoba, která dosud nedovršila věku 15 let, jednání, jež má znaky trestného činu, není za tento čin trestně odpovědná.³⁵

Ohrožené děti jsou chráněny i nepřímo trestním právem, zejména vymezením skutkových podstat trestných činů proti rodině a dětem upravených v hlavě IV, části druhé trestního zákoníku:

- § 195 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby – odpovědnost toho, kdo opustí dítě nebo jinou osobu, o kterou má povinnost pečovat a která si sama nemůže opatřit pomoc, a vystaví ji tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví.

- § 196 Zanedbání povinné výživy – podle tohoto ustanovení může být potrestán ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, ale i ten, kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného.

- § 198 Týrání svěřené osoby – zejména na ochranu nezletilých je vymezen tento trestný čin. Trestně odpovědný je ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově.

- § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí – dále trestní zákoník definuje odpovědnost i toho, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí.

- § 200 Únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou – normována je i odpovědnost toho, kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat.

³⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

- § 201 Ohrožování výchovy dítěte – podle tohoto ustanovení je odpovědný ten, kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu, b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život, c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem nebo d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti. Normována je také odpovědnost v případech, kdy člověk umožní, byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry.

- § 202 Svádění k pohlavnímu styku – dále je odpovědný ten, kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplaty, výhodu nebo prospěch.

- § 204 Podání alkoholu dítěti – posledně pak je normována i odpovědnost osoby, která ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol.

Podmínky odpovědnosti mladistvých za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku upravuje **zákon č. 218/2013 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže**. V § 1 odst. 1 upravuje podmínky odpovědnosti mladistvých za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Podle § 2 odst. 1 ZSM je dítětem mladším 15 let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil 15 rok věku, mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil 15 let a nepřekročil 18. rok svého věku.

Ukládaná opatření:

výchovná opatření (dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou)

ochranná opatření (ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty – ukládá se dle TZ, ochranná výchova dle ZSM)

trestní opatření lze uložit jen mladistvému a jen za spáchané provinění (obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněné – ukládá se pouze ve výjimečných případech (§ 31 TZ)

Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. V případě, že mladistvý spáchal provinění, za které TZ dovoluje uložení výjimečného trestu, a že povaha a závažnost provinění je vzhledem k zvlášť zavržení hodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoká, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na pět až deset let, má-li za to, že by odnětí svobody v rozmezí 1 roku až 5 let k dosažení účelu trestního opatření nepostačovalo (mladistvý vrah, který zavraždí dítě mladší 15 let, tak může být potrestán odnětím svobody v délce max. 10 let).³⁶

Protiprávní činy nezletilých osob se dělí na:

činy jinak trestné (děti mladší 15 let věku) – uplatní se zde relativní beztrestnost; v souvislosti s tímto zákonem je nutno tuto kategorii protiprávních činů chápat úžeji, a to jako činy naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu, které z důvodu nedostatku věku, přičetnosti nebo podmíněné (relativní) přičetnosti v důsledku nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti nejsou trestným činem.

Dítě mladší 15 let není trestně odpovědné, přesto pokud se dopustí činu jinak trestného, lze mu za účelem jeho nápravy uložit opatření uvedená v § 93 ZSM – dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení,

³⁶ HAVEL, HOLÁSEK. *Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice*. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z http://www.pravonadestvi.cz/files/files/HolasekHavel_Analyza-soucasne-pravni-upravy-ochrany-prav-deti-a-systemu-pece-o-ohrozene-deti-v-CR.pdf

napomenutí s výstrahou, ochrannou výchovu a ochranné léčení nebo dle zákona 109/2002 Sb. zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče.

provinění (mladiství) – jde v podstatě o trestné činy, které se kvůli snížení difamačních následků označují v případě mladistvých pachatelů právě jako provinění.³⁷

Podle § 5 ZSM trestní odpovědnost mladistvých nenastává v případě, že v době spáchání činu nebyli natolik rozumově a mravně vyspělí, aby rozpoznali protiprávnost svého chování nebo byli schopni ovládat své jednání.

V případě mladistvých je § 9 ZSM výslovně zakázáno užití ustanovení § 59 TZ o mimořádném zvýšení trestu odnětí svobody. Dle § 12 ZSM může soud od uložení trestního opatření upustit, poté se na mladistvého hledí, jako kdyby nebyl odsouzen.

Mladistvý musí mít obhájce. Zákonný zástupce mladistvého je oprávněn mladistvého zastupovat, zejména zvolit mu obhájce, činit za mladistvého návrhy a ve prospěch mladistvého může zákonný zástupce tato práva vykonávat i proti jeho vůli, nemůže-li zákonný zástupce tato práva vykonávat, je mladistvému ustanoven opatrovník. Obhájce může být mladistvému zvolen i proti vůli mladistvého, nicméně mladistvý si může zvolit obhájce jiného.³⁸

Zákon dále zohledňuje potřeby oběti trestného činu a požaduje po provinilcích, aby podle svých sil a schopností přispěli k odčinění vzniklé újmy. Cílem zákona je předcházet trestné činnosti a snižovat riziko recidivy u mládeže upřednostněním pozitivního působení a uložení vhodného opatření, které povede k jejich žádoucímu vývoji.³⁹

³⁷ HAVEL, HOLÁSEK. *Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice*. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z http://www.pravonadestvi.cz/files/files/HolasekHavel_Analyza-soucasne-pravni-upravy-ochrany-prav-deti-a-systemu-pece-o-ohrozene-deti-v-CR.pdf

³⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ HAVEL, HOLÁSEK. *Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice*. [online].

Pokud poškozené dítě, jako zvlášť zranitelná oběť, osvědčí, že nemá dostatek prostředků, aby si hradilo náklady vzniklé při brání zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Poškozený mladší než 18 let má nárok, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy, na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně.⁴⁰

Zákonnou úpravu práv obětí přináší **zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)**. Dále upravuje poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem a vztahy mezi státem a subjekty peněžité pomoci obětem trestných činů. Pro účely tohoto zákona je dítě zvlášť zranitelnou obětí a jako takové má na základě žádosti právo na poskytnutí odborné pomoci bez zbytečného odkladu bezplatně od subjektu zapsaného v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Dítě jako zvlášť zranitelná oběť má právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu nebo proti níž se vede trestní řízení; žádosti jsou příslušné orgány povinny vyhovět, pokud to nevyklučuje povaha prováděného úkonu. Dítě jako zvlášť zranitelná oběť má právo, aby bylo v přípravném řízení vyslechnuto osobou pohlaví, které si zvolí.⁴¹ Tento zákon byl upraven zákonem č. 56/2017Sb.

Přestupky jsou delikty méně závažného charakteru, kterých se však děti a mladiství často z nerozvážnosti dopouštějí. Odpovědnost za tyto činy je upravena **zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich**. Podle tohoto zákona za přestupek není odpovědný ten, kdo v době jeho spáchání nedovrší patnáctý rok věku. Kdo v době spáchání přestupku dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku je mladistvý a při ukládání správního trestu mladistvému se přihlíží k jeho osobnosti včetně jeho věku, rozumové a mravní vyspělosti, jakož i k jeho osobním

⁴⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

poměrně tak, aby jeho další vývoj byl co nejméně ohrožen. Z tohoto důvodu jsou sazby správních trestů sníženy. U pokuty se horní hranice snižuje na polovinu, přičemž nesmí přesahovat částku 5000 Kč, to neplatí, je-li mladistvý podnikající fyzickou osobou. Zákaz činnosti lze uložit nejdéle na dobu jednoho roku a nelze jej uložit, jestliže by výkon trestu bránil přípravě na jeho povolání. Od uložení správního trestu lze též upustit, lze-li očekávat, že uložení omezujících opatření zajistí jeho nápravu lépe než trest.⁴²

Omezující opatření patří společně se zabráním věci nebo náhradní hodnoty do ochranných opatření dle § 51 zákona 250/2016 Sb. Omezující opatření spočívají v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa, kde se konají sportovní, kulturní a jiné společenské akce, popřípadě v povinnosti zdržet se styku s určitou osobou nebo vymezeným okruhem osob nebo v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládnání agrese nebo násilného chování.

Dříve než správní orgán či OSPOD řeší tyto delikty s mladistvými příslušník Policie ČR. Policista při řešení protiprávních jednání dětí využívá oprávnění, která mu jsou dána **zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky**. Na základě taxativně vymezených důvodů má dle § 25 zák. 273/2008 Sb. oprávnění zajistit osobu na dobu nejdéle 24 hodin. V případě zajištění osoby nezletilé nebo osoby, která není trestně odpovědná, je povinen informovat o této skutečnosti neprodleně jejího zákonného zástupce, opatrovníka nebo školské zařízení, ze kterého utekla, nebo jiné obdobné zařízení, ve kterém je tato osoba umístěna na základě rozhodnutí soudu anebo na základě souhlasu zákonných zástupců nebo opatrovníka. Zákonný zástupce, opatrovník nebo uvedené zařízení jsou povinni bez zbytečného odkladu zajistit odvoz této osoby z útvaru, v němž je osoba zajištěna. V případě, že je osoba nezletilá umístěována do policejní cely, musí to být odděleně od dospělých osob.⁴³

Práva a povinnosti dětí umístěných v zařízení vykonávajících ochranu nebo ústavní výchovu jsou stanovena **zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo**

⁴² Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

⁴³ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Jsou obsaženy v hlavě páté tohoto zákona, hlava VI je věnována úhradě péče, kapesnému, osobním darům a věcné pomoci.⁴⁴

Jestliže jsme na začátku zmínili problematiku zneužívání alkoholu, tabákových výrobků a jiných návykových látek dětmi, není možné opominout **zákon 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek**, který upravuje opatření k ochraně před škodami způsobenými užíváním návykových látek. Zakazuje prodej tabákových výrobků a kuřáckých pomůcek a alkoholických nápojů, mimo zákonem povolené prodejny, ve zdravotnických zařízeních, školách a školských zařízeních, zařízeních sociálně právní ochrany dětí, v provozovnách, kde je provozována živnost, jejímž předmětem je péče o děti do 3 let, v prostoru poskytování služby péče o dítě v dětské skupině nebo kde je uskutečňována mimoškolní výchova, a na akcích a v prodejnách se sortimentem určeným osobám mladším 18 let. Dále se zakazuje prodávat tabákové výrobky a kuřácké pomůcky a alkoholické nápoje osobám mladším 18 let, a aby tomuto prodeji bylo zabráněno, tak je prodávat je prostřednictvím automatu. Zakazuje se i prodej a dovoz hraček napodobujících tvar a vzhled obalů alkoholických nápojů. Kouření a požívání alkoholu se pak zakazuje ve veřejnosti přístupném vnitřním prostoru, tranzitním prostoru mezinárodního letiště, na nástupišti, přístřešku, čekárně a prostředku veřejné dopravy, ve zdravotnických zařízeních, školách a školských zařízeních, na dětském hřišti a sportovišti pro osoby mladší 18 let. Do těchto prostor je zakázán vstup zjevně podnapilým osobám.⁴⁵

V případě vyšetření a pobytu nezletilé osoby v záchytné stanici oznamuje poskytovatel záchytné služby jejímu zákonnému zástupci, popřípadě jiné osobě odpovědné za její výchovu, a orgánu sociálně-právní ochrany dětí.⁴⁶

⁴⁴ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

⁴⁵ Zákon 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek

⁴⁶ Zákon 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek

A samozřejmě **zákon č. 168/1998 Sb., o návykových látkách**, který stanoví, že přestupku se dopustí ten, kdo umožní požívání návykových látek osobě mladší 18 let, nejde-li o čin přísněji trestný. A potom také **zákon 186/2016 Sb., o hazardních hrách**, podle kterého provozovatel nesmí umožnit účast na hazardní hře osobě mladší 18 let, ale ani nesmí umožnit takové osobě vstup do herního prostoru. V případě internetových her je provozovatel povinen čitelným a kdykoliv dostupným způsobem zveřejnit zákaz účasti na hazardní hře osobám mladším 18 let.

Na závěr celého výčtu legislativy zasahující do problematiky ohrožených dětí uvádím prameny týkající se mezinárodní ochrany, kterou se zabývá **zákon č. 325/1999Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/19991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů**.

V případě, že jeden z rodičů podá za své nezletilé dítě žádost o udělení mezinárodní ochrany, souhlas druhého rodiče se nevyžaduje. V případě, že rodič je sám žadatelem o udělení této ochrany, vede se o těchto žádostech společné řízení. Za účelem sloučení rodiny se v případech hodných zvláštního zřetele udělí azyl rodinnému příslušníkovi azylanta, ačkoliv v jeho případě nebyl zjištěn důvod pro udělení mezinárodní ochrany. Rodinným příslušníkem se pro tyto účely rozumí manžel nebo partner, svobodné dítě mladší 18 let, rodič azylanta mladšího 18 let, zletilá osoby odpovídající na nezletilou osobu bez doprovodu nebo svobodný sourozenec azylanta. Děti ubytované v přijímacím nebo pobytovém středisku mají právo na zajištění stravy odpovídající zásadám zdravé výživy a zdravotnímu stavu pětkrát denně. Ubytovací řád takového zařízení upravuje nabídku kulturního, sportovního a dalšího vyžití specificky pro různé věkové kategorie nezletilých dětí.

Žadateli a jeho dítěti narozenému na území ČR a stejně tak cizinci strpěnému na území a jeho dítěti narozenému na území ČR se po dobu 60 dnů ode dne narození bezplatně poskytují zdravotní služby v rozsahu služeb hrazených ze zdravotního pojištění.

Obdobná práva na poskytnutí zdravotních služeb dítěti narozenému na území ČR má i cizinec požívající dočasné ochrany podle **zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců**. Práva dětí cizinců jsou zmiňována i v **zákonu č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů**

1.4 Subjekty

Moderní sociálně-právní ochranu dětí můžeme charakterizovat jako centrálně garantovanou, ale lokálně provozovanou. Tato charakteristika znamená, že ochrana dětí je ve všech moderních systémech již od počátku 20. století garantována státem prostřednictvím státní správy, ale přímo realizovaná konkrétními sociálními pracovníky na místní úrovni.⁴⁷

Z pohledu centrální úrovně tedy začneme u jednotlivých ministerstev, jejichž resorty se na sociálně-právní ochraně dětí podílejí:

Ministerstvo práce a sociálních věcí MPSV je dle § 9 Kompetenčního zákona ústředním koordinačním orgánem. Má v gesci právní ochranu mateřství a péči o rodinu a děti. K této problematice zpracovává studie, vytváří právní předpisy a metodickou podporu, vykonává kontrolní činnost a realizuje aktivity prevence kriminality mezi resorty. Dále dohlíží na dodržování mezinárodních úmluv, kontroluje činnost Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí a přezkoumává pravomocné rozhodnutí krajských úřadů a požaduje od jiných orgánů sociálně-právní ochrany dětí (zejména od krajů a obcí, ale i dalších) zprávy a údaje, které jsou nezbytné pro plnění úkolů MPSV⁴⁸

Ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí provádí MPSV činnosti jako podávání podnětů krajskému úřadu a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí ke zprostředkování osvojení a pěstounské péče; proto má také ze zákona přístup do evidence dětí a evidence žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče (§ 24d); provádí nové posouzení žadatele o náhradní rodinnou péči, vede-li odvolací řízení ve věci žádosti o zařazení do evidence zájemců (§ 27 odst. 8); navštěvuje ústavní zařízení a provádí zde šetření v rámci dozoru nad cizí péčí ústavní (§ 29 odst. 7); přijímá oznámení zastupitelského úřadu při řešení návratu českých dětí bez doprovodu ze zahraničí v některých případech a určuje obecní úřad obce s rozšířenou působností,

⁴⁷ PEMOVÁ Terezie, PTÁČEK Radek, *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*, 1. vydání. Praha: Grada 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-4317-2

⁴⁸ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Činnost MPSV v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, 2014[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013 [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/19923>

který bude návrat zajišťovat (§ 36 odst. 1, 5); zřizuje poradní sbor jako zvláštní orgán k plnění úkolů MPSV v oblasti sociálně-právní ochrany dětí (§ 38b); uděluje výjimky pro překročení lůžkové kapacity zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 42 odst. 3); má oprávnění požadovat spisovou dokumentaci vedenou o dětech, zobecněné informace a souhrnné údaje, které orgány sociálně-právní ochrany dětí nižších stupňů získaly při své činnosti, s výjimkou jmenných údajů, pokud z jiných ustanovení nevyplývá oprávnění i na jmenné údaje, jak je tomu obecně „v rozsahu nezbytně nutném pro plnění svých úkolů“, tedy např. v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče či údajů souvisejících s prováděním šetření v ústavech (§ 51 odst. 4), a spravuje informační systém sociálně-právní ochrany dětí (§ 53a odst. 1 – 3).

Ministerstvo vnitra zabezpečuje personální zajištění sociálně právní ochrany dětí prostřednictvím krajských úřadů, jejichž zaměstnanci jsou součástí veřejné správy. Vytváří metodiku a koncepci prevence kriminality⁴⁹ Při práci s pachatelí se zaměřuje na narůstající problém kriminální recidivy, na účinnější resocializaci pachatelů a prevenci kriminality dětí a mládeže.⁵⁰

K průlomovému kroku v přístupu k péči o ohrožené děti došlo v roce 2007, kdy ministr vnitra předložil vládě materiál „Hodnocení systému péče o ohrožené děti“ (usnesení vlády č. 1151/2007), jehož součástí byla i rozsáhlá analýza dalších osudů (zejména kriminálních aktivit) všech dětí, které v období let 1995-2004 opustily institucionální péči (17 560 dětí). Studie nastartovala reformu systému péče o ohrožené děti, která obsahovala řadu systémových, legislativních, organizačních a finančních kroků. Výsledkem byl projekt Systém včasné intervence, který je součástí Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti. Projekt SVI byl resortem řízen, upřesňován, metodicky i organizačně veden a také finančně podporován z dotací každoročně vyčleňovaných na prevenci kriminality. Postupně ale, stále

⁴⁹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Legislativa a systém sociálně-právní ochrany, 2013[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

⁵⁰ MINISTERSTVO VNITRA. Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020, [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2018 [cit. 16. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

dominantněji začala při jeho zavádění vystupovat do popředí role Ministerstva práce a sociálních věcí, konkrétně odboru rodiny a dávkových systémů, do jehož působnosti spadá sociálně právní ochrana dětí. Role ostatních resortů – spravedlnosti, školství, mládeže a tělovýchovy a zdravotnictví je partnerská, informační a spolupracující.⁵¹

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy se zaměřuje na oblasti vzdělávání, poradenství ve školství a institucionální péče ve školských zařízeních. Metodicky koordinuje problematiku primární prevence rizikového chování a podporuje krajské školské koordinátory prevence a rozvíjí spolupráci v krajích. Podporuje certifikované programy a vytváří internetový informační komunikační systém. V oblasti primární prevence spolupracuje s Výzkumným ústavem pedagogickým, Institutem pedagogicko-psychologického poradenství, Národním institutem pro další vzdělávání a Národním institutem dětí a mládeže a v oblasti kontrolní činnosti využívá potenciál České školní inspekce. Metodicky podporuje krajské školské koordinátory prevence a rozvíjí spolupráci v krajích.⁵²

Ministerstvo spravedlnosti má jako jednu z priorit zajištění větší ochrany dětí. V tomto ohledu byla jmenována i pracovní skupina pro otázky tzv. mezinárodních únosů dětí a výkonu rozhodnutí odnětím dítěte.⁵³

Ministerstvo zdravotnictví zajišťuje dostupnost a kvalitu služeb pro děti a mládež a finanční prostředky na podporu realizace kvalitních projektů se zaměřením

⁵¹ MINISTERSTVO VNITRA. Hodnocení systému péče o ohrožené děti – Systém včasné intervence 2009, [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2009 [cit. 16. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pecce-o-ohrozene-deti-narodni-projekt-systemu-vcasne-intervence.aspx>

⁵² Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí. Systém primární prevence rizikového chování, 2018[online]. Praha [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: http://www.ospod.cz/e_download.php?file=data/editor/11cs_4.pdf&original=primarni_prevence.pdf

⁵³ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Zefektivnění ochrany dětí[online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://novyportal.justice.cz/web/msp/deti-mezinarodni-problematika-a-ochrana-prav?clanek=zefektivneni-ochrany-deti>

na prevenci a podporu zdraví kladoucích si za cíl dosažení pozitivních změn v životním stylu dětí a mládeže a v jejich chování.⁵⁴

Výkon sociálně právní ochrany je zajišťován specializovanými orgány, které jsou určeny zákonem o SPO v § 4 odst. Což jsou obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodně právní ochranu.⁵⁵

1.4.1 Úřad pro mezinárodně právní ochranu

Úřad působí jako tzv. ústřední orgán podle celé řady mezinárodních smluv a podle nařízení Evropské unie. Předmětem činnosti je zejména pomoc:

- při vymáhání výživného ze zahraničí a do zahraničí
- při řešení případů tzv. mezinárodních únosů dětí
- při zajištění práva styku
- při mezinárodním osvojení

Vystupuje jako opatrovník (popřípadě kolizní opatrovník) v soudních řízeních ve věcech nezletilých s mezinárodním prvkem. Pomáhá při zajišťování návratu dětí do země jejich původu v případech, kdy se na území ČR ocitnou bez osoby, která by za ně odpovídala.⁵⁶

1.4.2 Krajské úřady

Krajské úřady jsou vykonavateli státní správy. Zpracovávají metodiku a jsou oprávněny ke kontrole podřízených správních orgánů na úseku sociálně právní ochrany dětí. Nestátním osobám vydávají pověření k výkonu na úseku sociálně právní ochrany dětí.

⁵⁴ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. Metodika pro žadatele o poskytnutí státní dotace v rámci programu „Péče o děti a dorost“ a programu „Prevence kriminality“ pro rok 2017. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohrozene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

⁵⁵ KRAUSOVÁ, L. NOVOTNÁ, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi. 2006. ISBN 80-7357-214-1

⁵⁶ ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ OCHRANU[online]. Praha: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu.2009-2018[cit. 1. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/>

Dále odborně posuzují a vedou evidence dětí vhodných pro osvojení či pěstounskou péčí a žadatelů vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny. Vyhledávají a připravují vhodné žadatele pro konkrétní dítě vedené v evidenci. Dále v samostatné působnosti vytvářejí předpoklady pro kulturní, sportovní a jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.⁵⁷

1.4.3 Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností má za úkol sledovat vlivy negativně působící na děti, přijímá opatření na jejich omezení a vyhodnocuje situaci dítěte a rodiny. Připravuje a organizuje případové konference, angažuje se v poradenské činnosti, ukládá výchovná opatření, podává soudu návrhy na opatření na ochranu dětí, vykonává funkci poručníka a opatrovníka. Sleduje děti v ústavní výchově nebo v zařízení vyžadující okamžitou pomoc. Činí taková opatření, která umožní návrat dítěte do rodinného prostředí. Pořádá přednášky zaměřené na řešení problémů souvisejících s péčí o dítě.⁵⁸

Dále poskytuje pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů s cílem umožnit jim začlenění do společnosti, včetně začlenění pracovního – např. dětem v ústavní či ochranné výchově, dětem s poruchami chování, dětským delikventům, dětem se závislostí na alkoholu či jiných návykových látkách. Obecní úřad obce s rozšířenou působností přitom spolupracuje s dalšími subjekty, např. s úřady práce, zařízeními pro výkon ústavní či ochranné výchovy, s věznicemi, ale i s obecními úřady.⁵⁹

1.4.4 Obce

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, spočívá úloha obecních úřadů především ve vyhledávání dětí vyžadujících zvláštní ochranu, působení na rodiče,

⁵⁷ MOTEJL, O., ČERNÁ, I., PANOVSÁ, K. & MATYÁŠOVÁ, P. 2007. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv Rodina a dítě. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv.

⁵⁸ MOTEJL, O., ČERNÁ, I., PANOVSÁ, K. & MATYÁŠOVÁ, P. 2007. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv Rodina a dítě. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv.

⁵⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š., Sociálně – právní ochrana dětí, Vzdělávací institut ochrany dětí, Praha, 2007, 36 s., ISBN 978-80-86991-27-6

aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, projednání odstranění nedostatků ve výchově dítěte s rodiči i dítětem, sledování, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující. Dále poskytují nebo zprostředkovávají poradenství a oznámení obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečností, které nasvědčují tomu, že jde o děti vyžadující zvláštní ochranu. Přijímají výchovná opatření.⁶⁰

V samostatné působnosti vytvářejí podmínky pro kulturní, sportovní a jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí. Podávají soudu zprávy o poměrech dítěte, u něhož rozhodl soud o výchovném opatření (omezení, napomenutí, dohledu). Obecní úřad je dle zákona o rodině oprávněn rozhodnout o výše uvedených výchovných opatřeních. Pokud však tak nerozhodne obecní úřad, ale rozhodnutí učiní soud, obecní úřad na vyžádání soudu podává zprávy o poměrech dítěte. Doporučuje soudu osoby vhodné na funkci poručníka. Obecní úřady své doporučení a zprávy o poměrech dítěte oznamují nadřízenému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Státnímu zastupitelství podávají zprávy o poměrech dítěte, u něhož soud na návrh státního zastupitelství v občanskoprávním řízení uložil ochrannou výchovu podle zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže.⁶¹

Další skupinou podílející se na sociálně-právní ochraně dětí jsou orgány, které byly ministerstvy vyzvány, aby se přímo zapojily do systému včasné intervence. Jsou to soudy, státní zastupitelství, Policie ČR, Probační a mediační služba ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí.

1.4.5 Soudy

Soud v České republice je nezávislý státní orgán, který prostřednictvím soudců projednává trestné činy a rozhoduje o vině či nevině a o výši trestu pro odsouzeného za spáchání trestného činu.

⁶⁰ MOTEJL, O., ČERNÁ, I., PANOVSÁ, K. & MATYÁŠOVÁ, P. 2007. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv Rodina a dítě. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv.

⁶¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š., Sociálně – právní ochrana dětí, Vzdělávací institut ochrany dětí, Praha, 2007, 36 s., ISBN 978-80-86991-27-6

Řízení ve věcech mladistvých upravuje zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví ve věcech mládeže, a trestní kauzy mladistvých řeší specializovaní soudci obecných soudů.⁶² V případě řízení proti nezletilému pachateli není podstatou udělení trestu, ale snaha pomoci uvědomit si vinu a odpovědnost za způsobenou ujmu a zároveň najít společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji. Místo standardních trestů se proto uplatňují různorodá alternativní opatření. Přitom se pečlivě zkoumá osobnost, rozumový a mravní vývoj, dosavadní způsob života a prostředí, ve kterém je mladistvý vychováván.⁶³

Ve smyslu hlavních principů jsou soudy obecnými orgány určenými k ochraně dětí.⁶⁴ Pro jejich práci je důležité, aby se k nim zásadní informace dostávaly včas, a to v podobě, která je elektronicky zpracovatelná. Zapojení do systému včasné intervence umožní rychlé předání veškerých známých skutečností o případu, což jim umožní rychlé a kvalitní rozhodování.⁶⁵

1.4.6 Státní zastupitelství

Státní zastupitelství je soustava státních úřadů, které prostřednictvím státních zástupců zastupují stát při ochraně veřejného státu. Státní zástupci vystupují v pozici orgánu činného v trestním řízení, přičemž jim jsou svěřeny pravomoci ve všech stádiích trestního řízení. V přípravném řízení jsou dominujícím orgánem, který vykonává dozor nad zachováním procesní povinnosti. Jsou oprávněni ukládat policejnímu orgánu provedení úkonů k objasnění věci a zjištění pachatele. Mají pravomoc dozorovat jeho

⁶² NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELTVÍ ČR. Ochrana dětí. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

⁶³ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

⁶⁴ KRAUSOVÁ, L. NOVOTNÁ, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi. 2006. ISBN 80-7357-214-1

⁶⁵ Kladno. Ministr spravedlnosti Pospíšil podporuje zavedení Systému včasné intervence na Kladně.2011 [online]. Kladno , [cit. 17. 2. 2018].Dostupné z: <https://www.mestokladno.cz/ministr-spravedlnosti-jiri-pospisl-podporuje-zavedeni-systemu-vcasne-intervence-na-kladne/d-1417400>

činnost, mohou od něj vyžadovat dokumenty, spisový materiál a zprávy o jeho postupu a nařizovat odstranění průtahů řízení a závad v postupu.⁶⁶

Stejně jako pro práci soudců je i pro práci státních zástupců důležité včasné informování o průběhu řízení a o veškerých skutečnostech důležitých pro řádné objasnění případu, zvláště pokud se jedná o řízení, ve kterém figuruje nezletilá osoba. Takový proces má určitá specifika a vyžaduje zvláštní přístup. Na tyto situace jsou státní zástupci proškolení prostřednictvím specializovaných seminářů zaměřených na danou problematiku.

1.4.7 Policie ČR

Policie ČR je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor s působností na celém území České republiky. Jejimi úkoly jsou především ochrana bezpečnosti osob, majetku a chráněných objektů, zajišťování veřejného pořádku, vyšetřování a objasňování trestných činů, řešení přestupků, vyhlášení celostátního pátrání a předcházení trestné činnosti.

V oblasti ochrany dětí a mládeže odhaluje trestnou činnost páchanou na dětech. Provozuje národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech a přispívá ke snížení traumatizace dětí například výstavbou výslechových místností pro dětské oběti a svědky trestných činů.⁶⁷ Dále pro tuto cílovou skupinu připravuje preventivní programy, které mají napomoci předcházení jak páchání trestné činnosti mladistvými, tak upozorňovat na oblasti, které jsou pro děti rizikové, a předkládá řešení, jak se nebezpečí vyhnout.

Zmíněné speciální výslechové místnosti jsou vybudovány na územních oborech Policie České republiky. Jejich využívání má napomáhat k minimalizaci sekundární viktimizace dětské oběti. Jedná se zpravidla o dvě místnosti, kdy jedna je určena k výslechu a druhá je monitorovací. Výslechová místnost má být vybavena tak, aby působila příjemně

⁶⁶ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELTVÍ ČR. Působnost státního zastupitelství. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/pusobnost/pusobnost-statniho-zastupitelstvi>

⁶⁷ OSPOD, *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí*2018[online]. Praha [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/policie-cr/>

a byla využitelná pro všechny věkové kategorie. Je vymalovaná teplými barvami, jsou zde umístěny hračky, knihy, flipchart, dětská tabule, květiny a demonstrační panenky Jája a Pája (používají se při výslechu pohlavně zneužívaných dětí). Místnost je monitorována kamerou, která má být nastavena tak, aby zachycovala gesta i mimiku dítěte, a mikrofonem, který je schopen zachytit i velmi tichý projev. Monitorovací místnost je vybavena, tak aby bylo možné sledovat vše, co se děje ve výslechové místnosti.⁶⁸

Policisté, kteří provádějí výslechy ve výslechových místnostech anebo jinak pracují s dětmi a mladistvými, procházejí speciálními školeními.

1.4.8 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba je zřízena na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Je to státní organizace, která zajišťuje kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody a nabízí možnost jednání mezi pachatelem a obětí za účelem narovnání následků trestného činu.

Pro práci s mládeží má na jednotlivých střediscích proškolené specialisty, kteří dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zajišťují výkon uložených trestních opatření a výchovných opatření – zejména dohled probačního úředníka, probační program a nejčastěji ukládanou výchovnou povinnost – výkon společensky prospěšné činnosti. V rámci přípravného řízení nabízejí probační úředníci spolupráci mladistvým pachatelům, jejich rodinám a poškozeným, která spočívá zejména v mimosoudním řešení konfliktu (mediaci), nabídce vhodných programů a výchovných opatření, která lze se souhlasem mladistvého uložit již v rámci přípravném řízení. Na střediska PMS se může obrátit jak samotný mladistvý, jeho zákonní zástupci, tak i poškozený. Veškerá činnost PMS je bezplatná.⁶⁹

⁶⁸ MINISTERSTVO VNITRA. Standard vybavení speciální výslechové místnosti[online]Praha: Ministerstvo vnitra, 2011 [cit.10.1.2014]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-na-detech-standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>

⁶⁹ NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. Ochrana dětí. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

1.4.9 Působnost dalších subjektů:

Sociálně-právní ochranu dětí mohou vykonávat též právnické či fyzické osoby, a to na základě pověření vydaného krajským úřadem (případně komisí pro sociálně-právní ochranu dětí, jde-li o pověření ke zřizování výchovně-rekreačních táborů). Zpravidla to jsou nestátní neziskové organizace, jejichž činnosti jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 48 zákona o SPO. Pověřené osoby mohou především vyhledávat děti, na které se sociálně-právní ochrana dětí zaměřuje, mohou se věnovat poradenské činnosti a též vykonávat činnost zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy a na předcházení jejich vzniku.⁷⁰

Dále jsou oprávněny poskytovat pěstounům v zařízení, jehož jsou zřizovateli, výchovnou a poradenskou péči při výkonu pěstounské péče a sledovat výkon pěstounské péče, zajišťovat přípravu fyzických osob vhodných, aby se stali osvojiteli nebo pěstouny, k přijetí dítěte do rodiny, navrhopvat obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností fyzické osoby vhodné, aby se stali pěstouny, a poskytovat jim poradenskou pomoc, vyhledávat děti vhodné k osvojení nebo ke svěřeni do pěstounské péče a oznamovat je obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.⁷¹

⁷⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Š., Sociálně – právní ochrana dětí, Vzdělávací institut ochrany dětí, Praha, 2007, 36 s., ISBN 978-80-86991-27-6

⁷¹ MOTEJL, O., ČERNÁ, I., PANOVSÁ, K. & MATYÁŠOVÁ, P. 2007. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv.

2 Systém včasné intervence a týmy pro mládež

Systém včasné intervence (SVI) je mezirezortní projekt, který vznikl ve spolupráci odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra a Probačně mediační služby při hledání řešení, jak propojit opatření jednotlivých subjektů pracujících na poli sociálně-právní ochrany dětí a mládeže a prevence kriminality tak, aby konečné řešení bylo rychlé, efektivní a vedlo ke snižování rizika delikvence mládeže.

Východiskem při vytváření projektu byl princip restorativní justice, kdy trestný čin je považován za závažnou sociální událost, která ovlivňuje nejen oběť a pachatele, ale také komunitu, ve které se trestný čin stal. Pro nalezení účinného řešení je třeba zapojit pachatele s jeho povinnostmi a závazky, neopomíjet práva a potřeby oběti a angažovat komunitu z hlediska ochrany a prevence před další trestnou činností. Tímto způsobem byl vytvořen moderně pojatý systém práce, ve kterém jsou zapojeny jednak justiční, policejní a sociální orgány, ale také nevládní a charitativní organizace a zdravotnická a školská zařízení.⁷²

Pojetí restorativní justice vidí v trestném činu především poškození jedné osoby jinou, a nikoliv útok na stát.⁷³

*V maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla, a usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.*⁷⁴

⁷² STUNDL, Erich. *Systém včasné intervence: diplomová práce*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Fakulta pedagogická, 2008. Vedoucí diplomové práce Blahoslav Kraus.

⁷³ SOTOLÁŘ, A., PŮRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H.Beck, 2000. s. 468. ISBN 80-7179-350-7

⁷⁴ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Přel. L.Hasmanová, L.Ouředníčková. Praha: SPJ, 2003. s.48. ISBN 80-902998-1-4

Je to způsob, který umožňuje vykonávat systematickou práci s kriminálně rizikovými dětmi a jejich rodinami a nabízí rychlou komunikaci mezi subjekty.⁷⁵

2.1 Pilíře a principy SVI

Projekt je postaven na třech pilířích, které jsou uvedeny v metodice MV z roku 2007.

Prvním pilířem je vytvoření systematické spolupráce mezi institucemi, které jsou do systému zařazeny. Cílem tohoto pilíře je vytvoření podmínek pro koordinované interdisciplinární řešení delikvence zainteresovanými složkami, které umožní efektivně pracovat s dítětem, jeho rodinou a komunitou, kde žije.

K propojení jednotlivých subjektů byl ve spolupráci MV ČR a MPSV vytvořen informační systém, který vychází z potřeb jednotlivých uživatelů SVI. Byl koncipován tak, aby dokázal zahrnout komplexní agendu OSPOD a dokázal zajišťovat automatizovaný import informací PČR. Pracuje na principu webového systému, do nějž jsou informace vkládány prostřednictvím elektronických formulářů. Jsou to informace o dětech, na něž se zaměřuje sociálně právní ochrana. Subjekty se zákonným oprávněním, mají možnost z těchto informací čerpat. Aplikaci je možné využívat i jako elektronickou evidenci spisové dokumentace orgánů sociálně právní ochrany dětí. Velká pozornost byla věnována zabezpečení aplikace, a proto je veškerá komunikace mezi serverem a uživateli SVI šifrována a každý uživatel přistupuje do systému pod individuálním účtem s heslem.

Pilotní verze aplikace prošla vývojem a změnami, které umožnily, aby zahrnovala celou agendu sociálně-právní ochrany dítěte. Na její tvorbě se podíleli zástupci MPSV i realizátoři SVI z vybraných měst, kteří se scházeli na pracovních schůzkách organizovaných Ministerstvem vnitra.⁷⁶

⁷⁵ STÜNDL, Erich. *Systém včasné intervence Svitavy*. In: VEČERKA, Kazimír. *Mládež a sociální patologie*. Vyd. neuv. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2006, 244 s. ISBN 80-903541-3-0.

⁷⁶ OSPOD TŘEBÍČ. SVI Třebíč, 2014[online]. Třebíč: Městský úřad Třebíč, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <https://ospod.trebic.cz/svi/>

Druhý pilíř se týká zajištění informací a vyžaduje splnění tří podmínek, které umožní za prvé vzájemné předávání informací, za druhé jejich legalitu a v neposlední řadě jejich prostupnost databázemi mezi jednotlivými resorty tak, aby je bylo možné doplňovat, upřesňovat a následně využívat ve prospěch klienta.

Třetím pilířem jsou konkrétní praktická opatření tvořící samotný proces nápravy delikventa a pro skutečnou intervenci jsou nejvýznamnějším prostředkem. Jeho obsah je závislý na místních podmínkách (personálních a materiálně technických) a na iniciativě a schopnosti místně působících subjektů poskytovat doplňkové služby.

2.2 Cíle SVI

Závazná metodika Systému včasné intervence a Týmů pro mládež pro rok 2005 uvádí cíle strategické, primární a sekundární:

Strategické cíle SVI

- snížení míry a závažnosti delikvence dětí,
- snižování trestné činnosti páchané na dětech,
- odklon dětských delikventů od kriminální kariéry,
- rychlá a koordinovaná multidisciplinární reakce na delikventní jednání dítěte či na jednání, které ohrožuje integritu dítěte,
- posílení postavení obětí trestných činů při řešení delikvence dětí
- rychlé a bezpečné předávání informací o:
 - dětských pachatelích a dětských obětech trestné činnosti,
 - uložení a průběhu přijatých opatření,
 - podezření na týrání nebo zneužívání dětí,

- delikventním jednání dětí (včetně toulání, šikany, záškoláctví, výchovných problémů apod.),
- aktivitách jednotlivých subjektů SVI.
- Realizace preventivních opatření v dané lokalitě.
- Vytvoření nabídky služeb pro realizaci konkrétních uložených opatření (probační programy apod.)

Primární cíl SVI

Odklon dítěte od kriminální kariéry prostřednictvím:

- efektivní a rychlé práce s dítětem a jeho rodinou,
- včasné pomoci dětem opakovaně se dostávajícím do sítě orgánů sociálně-právní ochrany dětí nebo činných v trestním řízení a jejich rodinám,
- určení adekvátního postupu, který odpovídá potřebám dítěte a nevede ke stigmatizaci a etiketizaci,
- sanace rodiny (dítě zůstává v rodině, prvním cílem pomoci je stabilizovat rodinu se všemi jejími členy, neodebírat dítě, zasáhnout včas a přiměřenými prostředky),
- péče o děti dopouštějící se útěků ze zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,
- ochrany ohrožených dětí,
- podpory rodin (osob odpovědných za výchovu dětí).

Sekundární cíl SVI

Zkvalitňování systému péče o rizikové a ohrožené děti v lokalitě včetně realizace příslušných preventivních opatření prostřednictvím:

- koordinované spolupráce mezi institucemi a specialisty (Policie ČR, soudy, státní zastupitelství, kurátoři pro mládež, probační úředníci),
- vytváření sociálně nápravných plánů, jejich průběžné kontroly a vyhodnocování – OSPOD,
- vytváření modelů a metodik řešení jednotlivých typů případů,
- zvyšování odbornosti pracovníků zapojených institucí (vzdělávání),
- centralizace a vyhodnocování informací o rizikových a ohrožených dětech a péči o ně (včetně přijatých opatření),
- hlubšího poznání charakteristik regionálních aspektů v oblasti kriminality (větší znalost prostředí, mapování aktuálních trendů),
- adresného plánování a realizace ověřených postupů a preventivních aktivit v lokalitě na základě získaných dat (víme, na co se máme zaměřit),
- zefektivnění administrativních úkonů zúčastněných subjektů.

2.3 Subjekty SVI

Subjekty SVI jsou popsány v metodice SVI v kapitole Struktura systému. Komunikují prostřednictvím Informačního systému včasné intervence, který je informačním systémem orgánu sociálně právní ochrany dětí ve smyslu § 54 a § 55 odst. 1, 2 a 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o databázi dětí, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana dětí podle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Software byl vyvinut k pokrytí veškeré potřeby institucí zúčastněných v péči o delikventní děti a mládež.

Zastřešujícím subjektem SVI je řídicí výbor. Je složený ze statutárních zástupců obce/obcí, střediska Probační a mediační služby, státního zastupitelství, okresního soudu a Policie ČR. Svým složením garantuje závaznost a prosaditelnost přijímaných opatření, doporučení a postupů.

Subjekty SVI můžeme rozdělit na hlavní a pomáhající. Důležitým rozdílem mezi nimi je, že hlavní subjekty mají oboustranný přístup do elektronického systému SVI. To znamená, že jsou nejen vkladateli dat, ale mají oprávnění systém vytěžovat a se vloženými údaji dále pracovat. Podrobnější charakteristice hlavních subjektů byla věnována předchozí kapitola.

Hlavní subjekty:

- **Obecní úřad obce s rozšířenou působností (popř. magistrát)**
 - odbor sociálních věcí (vedoucí odboru ve vztahu ke kontrolní činnosti)
 - oddělení sociálně-právní ochrany dětí odboru sociálních věcí (nebo jinak označené pracoviště zabezpečující výkon sociálně-právní ochrany dětí). Jedná se o pracovníky, kteří se podílejí na realizaci sociálně-právní ochrany dětí na území správního obvodu obce s rozšířenou působností.
- **Územní odbory Policie ČR**
 - Služba kriminální policie a vyšetřování
 - Obvodní (místní) oddělení Policie ČR
- **Středisko Probační a mediační služby ČR (PMS)**
- **Okresní státní zastupitelství**
- **Okresní soud**

Spolupracující subjekty systému:

Ty mají do Informačního systému SVI přístup pouze formou hlášení (tj. zvláštní formy plnění oznamovací povinnosti vůči orgánům sociálně – právní ochrany dětí), jsou pro to označovány jako subjekty s jednostranným tokem dat:

- Obecní policie – pracoviště, které zpracovává přestupky a předává podklady o podezření ze spáchání trestné činnosti obvodnímu oddělení Policie ČR nebo SKPV okresní ředitelství Policie ČR.
- Školy a školská zařízení (ústavy, střediska výchovné péče, pedagogicko – psychologické poradny apod.).
- Zdravotnická zařízení
- Úřady práce
- Nestátní neziskové organizace

Subjekty SVI je možné rozšířit i na další pracoviště, případně pracovníky. Mohou to být jednotlivá oddělení nemocnic, pediatři, praktičtí lékaři, mateřské, základní a střední školy apod., kteří v rámci projektu SVI poskytují informace (podezření na týrání nebo zneužívání dítěte, zanedbání rodinné péče, záškoláctví, výchovné problémy, toulání apod.). Tyto subjekty jsou vázány oznamovací povinností jednak ve vztahu k orgánům sociálně-právní ochrany dětí (§ 10 odst. 4 zák. č. 359/1999 Sb.), jednak ve vztahu k orgánům činným v trestním řízení (§ 168 TZ). Jejich zapojení do SVI znamená nový způsob a formu plnění oznamovací povinnosti vůči orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které jsou pružnější, efektivnější a umožňují rychlejší přijetí potřebných opatření ze strany nejen orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ale též následně dalších zúčastněných subjektů.

2.4 Cílové skupiny SVI

System včasné intervence má přesně definované cílové skupiny, které jsou stanoveny na základě konkrétních právních předpisů, jimiž se řídí činnost jednotlivých institucí zapojených do projektu SVI.

Konkrétně se jedná o:

- děti, které se dopustily protiprávního jednání bez ohledu na pozdější kvalifikaci skutku (přestupek, provinění, čin jinak trestný apod.) a jejich rodiny,
- děti s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou, na útěku ze zařízení (pohřešované) a jejich rodiny,
- děti s projevy predelikventního chování, u kterých dochází ke kumulaci závažných výchovných problémů (záškoláctví, agresivita, šikana, projevy extremismu, drogy, alkohol, tuláctví, prostituce apod.), a jejich rodiny,
- děti poškozené protiprávním jednáním (oběti), nebo svědky protiprávního jednání a jejich rodiny⁷⁷

2.5 Týmy pro mládež

Týmy pro mládež jsou tvořeny zástupci institucí, které ze zákona přicházejí do kontaktu s rizikovými a ohroženými dětmi a rovněž s oběťmi trestných činů.

Složení i obsah práce týmu pro mládež jsou vymezeny Metodikou systému včasné intervence. Tým pro mládež se zřizuje za účelem řešení problematiky rizikových a ohrožených dětí a kriminality mládeže v dané lokalitě. Členové týmu jsou jmenováni vedoucími pracovníky zúčastněných subjektů na návrh pracovní skupiny zřízené k realizaci SVI. Tajemníkem týmu je osoba, na jejímž jmenování se dohodnou všichni členové týmu. Tajemník zajišťuje agendu, organizační záležitosti pro jednání týmu, na

⁷⁷ STÜNDL at. el. *Efektivní metody práce s predelikventy*.2009. Svitavy: Občanské sdružení Bonanza Vendolí.

základě domluvené metodiky shromažďuje data, koordinuje činnost týmu. Měl by být zaměstnancem vlády, nikoliv obce, aby bylo možné prosazovat celostátní priority trestní politiky při řešení kriminality mládeže.

Základem týmu je tzv. „hlavní pětka“ a to jsou zástupci těchto institucí:

- **orgán sociální péče o dítě** – informační, metodické, koordinační a distribuční centrum pro práci s nezletilými a mladistvými delikventy
- **středisko Probační a mediační služby** – specializace na problematiku dětí a mládeže,
- **okresní soud** – soudce pro mládež, okresního státního zastupitelství – státní zástupce se specializací dětí a mládež,
- **Policie ČR** – specialista na mládež SKPV a policista se specializací na mládež z místně příslušného obvodního oddělení Policie
- **okresní státní zastupitelství**

Členy týmu jsou vždy, kromě výše uvedených institucí, také metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně, metodik ve středisku výchovné péče, zástupce školních metodiků prevence v případě více škol. Členy mohou být zástupci zdravotnických zařízení v dané lokalitě stejně jako zástupci nevládních organizací. V případě rozšíření SVI na území více obcí s rozšířenou působností je členem týmu ještě zástupce z každé zapojené obce.

Pracovní rámec Týmu pro mládež je dán právy, povinnostmi a kompetencemi jednotlivých subjektů zapojených v rámci týmu.

Na počátku práce týmu musí proběhnout seznámení se s výsledky zmapování situace v souvislosti s delikvencí dětí v dané lokalitě včetně „inventury“ prostředků a kompetencí zúčastněných organizací (státních, samosprávných, nestátních) v dané lokalitě.

Dalším krokem týmu je písemné vypracování plánu na řešení potažmo snižování delikvence dětí v dané lokalitě. Plán komplexně zhodnotí situaci, pojmenuje existující problémy, rezervy a stanoví prioritní oblasti činnosti včetně nástrojů, které jsou k dispozici (např. dostupné probační či další resocializační programy).

Následnou činností je projednávání konkrétních případů klientů, kdy jednotliví členové případ připomínají a stanovují optimálně nejvhodnější postupy pro jednotlivé kazuistiky.

Pro efektivní práci musí tým sledovat aktuální a vývojové trendy v oblasti kriminálního chování dětí a mládeže a průběžně vyhodnocovat výsledky. A na základě závěrů navrhnout strategii, jak pracovat s rizikovými faktory, a iniciovat doplňování sociálních služeb, programů, projektů, které v dané lokalitě chybí, a jednou za rok zpracovat hodnocení systému práce s rizikovými a ohroženými dětmi v lokalitě, které vychází z kritérií hodnocení práce a efektivity SVI, a to jak v kvalitativní, tak kvantitativní rovině.

3 Shrnutí teoretické části

Péče o ohrožené děti je v České republice téma, které je již několik let v centru zájmu odborné i laické veřejnosti. Důvodem je, že přes veškeré snahy o novelizaci právních úprav a reformu celého systému se stále potýkáme se závažnými problémy, které vážně ohrožují práva dítěte. Rozsah problematiky je velmi široký a vyžaduje značné personální zabezpečení i velký časový prostor. Pro úspěšné naplnění myšlenky na zajištění blaha dítěte, ve smyslu zajištění jeho zdravého psychického, fyzického i morálního vývoje, je důležité zajištění cílené prevence, včasné rozkrytí vzniklých problémů, identifikace a odstranění patologického působení a následné uskutečnění úspěšné resocializace. V tomto podání je zřejmé, že tento proces není možný tvořit bez týmové spolupráce jednotlivých odborných pracovišť, které se péčí o dítě zabývají.

Jako funkční a efektivní mechanismus koordinované spolupráce s ohroženými dětmi, který spojuje státní a veřejné instituce včetně nestátních a neziskových organizací se zdá být Systém včasné intervence. Jedná se o projekt zaměřený na kriminálně rizikové a ohrožené děti. Postup SVI byl schválen usnesením vlády č. 1151/2007 (Usnesení vlády ČR ze dne 15. října 2007 č. 1151 k hodnocení systému péče o ohrožené děti, 2007) a jeho plošné rozšíření bylo zmíněno ve strategii prevence kriminality na léta 2008 až 2011.

Problematika péče o ohrožené děti je zastřešena legislativními prameny, kterým se věnuje první kapitola teoretické části. Popisuje legislativní ukotvení systému péče o ohrožené děti, a to jak v právu národním, tak i v mezinárodních smlouvách, k nimž se v dané problematice Česká republika zavázala. Dále teoreticky vymezuje základní definice pojmů: Sociálně-právní ochrana dětí, Blaho a zájem dítěte a Ohrožené dítě, které jsou důležité pro uchopení problematiky sociálně-právní ochrany dítěte a představuje jednotlivé subjekty, které se této péči věnují a které lze propojit v rámci Systému včasné intervence. Druhá kapitola se věnuje systému včasné intervence, který byl vybudován na principech restorativní justice a nabízí nový pohled na práci s dětskými delikventy. Shrnuje teoretické základy tohoto systému, pilíře, na kterých byl vystaven, jeho cíle, zapojené subjekty a cílové skupiny. Dále se blíže věnuje týmům pro mládež jejich složení, obsahu práce a činnosti.

4 Empirická část

4.1 Demografický úvod k výzkumu

Empirická část se věnuje výzkumu, jehož cílem je zmapovat současné využívání systému včasné intervence v Kraji Vysočina. Jak už bylo v teoretické části uvedeno, jedná se o mezirezortní spolupráci subjektů, které se věnují ohroženým dětem v oblasti prevence, přímé péče i zmírňování následků způsobených nejrůznějšími faktory. Pro představu o síti poskytovatelů a lidnatosti území, ve kterém byl průzkum prováděn, uvádím stručný demografický výčet. Kraj je rozčleněn do pěti okresů: Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou a patnácti správních celků obcí s rozšířenou působností. V kraji je poměrně stabilizovaná síť základních škol a dostatečná kapacita středních škol. V kraji je jedna škola vysoká, a to Vysoká škola polytechnická v Jihlavě. Zdravotnická péče je koncentrována do 6 nemocnic. Ambulantní péči zajišťuje 240 ordinací praktických lékařů pro dospělé, 98 ordinací lékařů dětských a 250 ordinací stomatologických. Policie ČR má v Jihlavě Krajské ředitelství Kraje Vysočina, pod které spadá pět územních odborů, které jsou rozmístěny podle jednotlivých okresů. Vysočina patří, ve vztahu k počtu obyvatel, ke krajům s nízkou kriminalitou. K 1. lednu 2017 žilo na Vysočině 509 tisíc obyvatel, což je třetí nejnižší lidnatost v rámci České republiky. V roce 2016 mírně klesl počet narozených dětí, přibýlo sňatků a ubylo rozvodů. Podíl dětí narozených mimo manželství je zde dlouhodobě nižší než v ostatních regionech.⁷⁸ Podle údajů Českého statistického úřadu ve statistické ročence Kraje Vysočina 2015, bylo ve školských zařízeních kraje zapsáno více než 84 000 dětí.⁷⁹ V kraji působí 14 nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 10 poskytovatelů sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, je zde hustá síť poskytovatelů pečovatelských služeb, tři azylové domy pro matky a otce s dětmi a jeden dům na půl cesty.⁸⁰

⁷⁸ *BusinessInfo.cz Charakteristika kraje Vysočina*. [online]. [citováno 19. února 2018]. Dostupné z <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-kraje-vysocina-2102.html#uzemi>

⁷⁹ KRAJ VYSOČINA, *Krajský plán prevence 2016-2017*. [online]. [citováno 19. února 2018]. Dostupné z <https://www.kr-vysocina.cz/krajsky-plan-prevence-2016-2017/d-4081728>

⁸⁰ KRAJ VYSOČINA, *Sociální služby pro rodiny, děti a mládež*. [online]. [citováno 19. února 2018]. Dostupné z <https://www.kr-vysocina.cz/socialni-sluzby-pro-rodiny-deti-a-mladez/d-4051464>

4.2 Cíl výzkumného šetření a výzkumné otázky

Cíl je volen na základě konfrontace se zadáním a určuje, čeho má být dosaženo. Nejde však o vyřešení výzkumného problému, ale o formu prezentace výsledků.⁸¹

Cílem tohoto výzkumu je vyhodnocení využívání systému včasné intervence v rámci kraje Vysočina.

Z určeného cíle vycházejí výzkumné otázky, kterého ho přetvářejí do specifičtější a konkrétnější podoby. Začínají proces propojení abstraktních konceptů s konkrétními daty a datovými indikátory, které budou ve výzkumu skutečně využity.⁸²

Rozlišujeme tři typy výzkumných otázek, a to deskriptivní, relační a kauzální. Deskriptivní výzkumná otázka se využívá ve výzkumu, který něco přesně popisuje. Zjišťuje čas, počet, frekvenci, intenzitu jevu nebo několika jevů (proměnných), mezi nimiž však výzkumník nezkoumá vztah. Zachycuje je samostatně. Relační výzkumná otázka se využívá pro více proměnných, které mezi sebou souvisejí. Kauzální výzkumná otázka zjišťuje kauzalitu, tedy zda daná příčina vedla k určitým důsledkům. Výzkumnou metodou je experiment.⁸³

Pro tento výzkum vyhovuje otázka deskriptivního typu:

Jaký je současný stav využívání systému včasné intervence v Kraji Vysočina?

Pro stanovení dílčích cílů a dílčích otázek byla provedena empirická sonda v rámci pilotní studie.

⁸¹ REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. 1. vydání. Praha: GradaPublishing, 2009, 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

⁸² PUNCH, Keith F. Základy kvantitativního šetření. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, 152 s. ISBN 978-80-7367-381-9

⁸³ GAVORA, P. a kol. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. [cit. 12. 02. 2018]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. Dostupné z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

4.3 Pilotní studie – předvýzkum

Empirická sonda realizovaná v rámci přípravné výzkumné fáze, která má orientační nebo ověřovací charakter,⁸⁴ byla provedena na základě krátkých rozhovorů s vedoucími pracovníky OSPOD v okresních městech Kraje Vysočina.

Otázky pilotní studie:

1. **Používá Vaše pracoviště systém včasné intervence?**
2. **Využíváte pro komunikaci speciálně vytvořený elektronický systém včasné intervence?**
3. **Funguje Vaše pracoviště v rámci Týmu pro mládež?**
4. **Kdo z pracovníků Vašeho pracoviště nebo z odborníků Týmu pro mládež může k dané problematice sdělit podrobnější informace?**

Na základě výsledků pilotní studie byli vytipováni respondenti k rozhovorům v následující fázi výzkumu. Dále bylo zjištěno, že pro práci v systému včasné intervence se rozhodla pracoviště ve dvou územních celcích, v jednom byl založen Tým pro mládež v rámci jiného projektu a v jednom k tomuto systému nepřístupili.

Poté bylo přistoupeno k formulaci dílčích výzkumných otázek.

První dílčí výzkumná otázka (DVO1):

Jakou má mezíresortní spolupráce subjektů zapojovaných do Systému včasné intervence v kraji Vysočina tradici.

Cílem této výzkumné otázky je zjistit, zda před příchodem tohoto systému byla v Kraji Vysočina realizována mezíresortní spolupráce. Zda bylo na co navázat a zda tento systému pouze dosavadní aktivity subjektů pouze upravil, nebo zda se jednalo o zcela novou záležitost, která v kraji doposud praktikována nebyla.

⁸⁴ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, *Sociologická encyklopedie*. [online]. [cit. 12. 02. 2018]. Bratislava: Sociologický ústav AV ČR, 2017. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana

Druhá dílčí výzkumná otázka (DVO2):

V jakém složení a jakým způsobem pracují Týmy pro mládež?

Tato otázka směřuje ke zjištění, zda byl naplněn první pilíř systému včasné intervence, tedy zda došlo vytvoření metodické spolupráce mezi institucemi v oblasti péče o ohrožené děti.

Třetí dílčí výzkumná otázka (DVO3):

Jak je využíván IS SVI?

Otázka se vztahuje ke druhému pilíři SVI, a to zavedení jednotného informačního prostředí pro zapojené subjekty. Cílem je zjistit, zda byl těmto institucím dán k dispozici, a pokud ano, v jaké míře jej využívají.

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka (DVO4):

Vznikají v rámci Týmů pro mládež nějaká konkrétní opatření?

Tato otázka je zacílená na samotný proces nápravy delikventa, který je náplní třetího pilíře SVI. Záměrem je shromáždit údaje, zda působící subjekty iniciují konkrétní aktivity a poskytují doplňkové služby, které vedou k předcházení či zmírnění následků rizikového jednání dětí.

4.4 Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských

Ke každé dílčí výzkumné otázce byla přiřazena sada otázek tazatelských. Otázky byly použity při rozhovorech s odborníky z řad OSPOD a Mediační a probační služby.

Tazatelské otázky jsou koncipovány ve dvou variantách, neboť jak bylo pilotním výzkumem zjištěno, všechna pracoviště OSPOD v Kraji Vysočina do SVI zapojena nejsou. V případě, že odpovědi na základní otázku byly kladné, byla položena rozšiřující otázka a), v případě negativních odpovědí byla položena otázka označená jako b).

Tab. 1 Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek

Hlavní výzkumná otázka HVO	Dílčí výzkumné otázky DVO	Výzkumná technika / informátor	Tazatelské otázky
Jak je využívám SVI v Kraji Vysočina?	DVO1 Jakou má meziresortní spolupráce subjektů zapojovaných do Systému včasné intervence v kraji Vysočina tradici.	Polostrukturované rozhovory Pracovníci OSPOD a PMS	TO1 TO1a TO1b
	DVO2 V jakém složení a jakým způsobem pracují týmy pro mládež?	Polostrukturované rozhovory Pracovníci OSPOD a PMS	TO2 TO2a TO2b
	DVO 3 Jak je využíván IS SVI?	Polostrukturované rozhovory Pracovníci OSPOD a PMS	TO3 TO3a TO3b
	DVO4 Jaká konkrétní opatření vyšla z činnosti Týmů pro mládež?	Polostrukturované rozhovory Pracovníci OSPOD a PMS	TO4 TO4a TO4b

(zdroj: vlastní)

TO1 Pracuje Vaše pracoviště v rámci SVI?

TO1a Jaké byly počátky zavádění SVI na pracovišti a co tomu předcházelo?

TO1b Proč jste se rozhodli SVI nezavést?

TO2 Byl v rámci SVI založen Tým pro mládež a jste jeho členem?

TO2a V jakém složení pracuje Tým pro mládež a jak spolu členové spolupracují?

TO2b Z jakého důvodu nebyl vytvořen Tým pro mládež a pracujete v rámci jiné instituce, která sdružuje jednotlivé subjekty systému péče o ohrožené děti?

TO3 Byl na Vašem pracovišti zprovozněn IS SVI?

TO3a V jakém rozsahu používáte IS SVI a kolik má vkladatelů?

TO3b Proč jste se rozhodli IS SVI nezprovoznit a jakým způsobem si předáváte informace se spolupracujícími subjekty?

TO4 Vznikají v rámci Týmů pro mládež nějaká konkrétní opatření?

TO4a Jaká konkrétní opatření vznikla z práce Týmů pro mládež?

TO4b Vznikla nějaká opatření v rámci jiné meziresortní spolupráce Vašeho pracoviště? Pokud ano, jaká?

4.5 Metodologie výzkumu

Pro dosažení vytyčeného cíle v empirické části byla vybrána kvalitativní výzkumná strategie, kdy získané poznatky jsou vyjádřeny v nečíselné podobě.

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.

Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“⁸⁵

Je zde snaha o navázání vztahu se zkoumanými osobami a co nejlepší proniknutí do zkoumané problematiky. Data, s nimiž se pracuje, jsou velmi komplexní, vyjádřena popisem ve slovní podobě.⁸⁶ Jde o popis, který je plastický, výstižný a podrobný.⁸⁷

Tento přístup je vhodný pro získání hloubkového popisu případu, kdy se nezůstává pouze na jeho povrchu, ale sledují se příslušné procesy a jejich vývoj se zohledněním kontextu, lokální situace a podmíněk.⁸⁸

Švaříček to označuje jako *proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci metod a celé řady postupů rozkrýt a prezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*⁸⁹

4.6 Metody získávání dat a výběr vzorku

Jako hlavní metoda byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru, kdy některé poznatky bylo třeba podpořit studiem písemných dokumentů.

Polostrukturovaný rozhovor je kompromisem mezi strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem. Jeho výhodou je možnost měnit výzkumné otázky

⁸⁵ CRESWELL, 1998, s. 12 in HENDL, Jan. s. 50 *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

⁸⁶ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: GradaPublishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

⁸⁷ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. (s. 13). ISBN 80-85931-79-6.

⁸⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

⁸⁹ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 377 s. (s. 17) ISBN 978-80-7367-313-0

podle situace a reagovat na změny, které se mohou v průběhu výzkumu objevit.⁹⁰ Rozhovor bude veden minimálně s jedním odborníkem na úseku ochrany dětí a mládeže, v pěti územních celcích, na které je Kraj Vysočina rozdělen. Ten bude vybrán na základě pilotní studie.

Data, která nebyla získána prostřednictvím rozhovorů, bylo nutné získat **studiem písemných dokumentů**. Můžeme je rozdělit na data primární a sekundární. Data primární jsou shromažďována na míru projektu a patří zadavateli projektu. Jejich pořízení je časově náročné a nákladné. K jejich použití se přistupuje až tehdy, když nejsou postačující data sekundární. Sekundární data byla sebrána k jinému účelu, než je zkoumaný problém. Jsou veřejně přístupná, opakovaně použitelná a zpravidla jsou přístupna již při zahájení výzkumu. Mohou však být zastaralá, nemusí plně vyhovovat potřebám výzkumu a nemusí být k dispozici přesná metodika jejich získání. Rozlišujeme dokumenty osobní, úřední, archivované, výstupy masových médií a virtuální data.⁹¹

K výzkumu byla nashromážděna data sekundární, která byla buď zapůjčena respondenty rozhovorů, nebo byla k dispozici na webových stránkách institucí, v nichž respondenti pracují.

Při výběru respondentů bylo na základě pilotního průzkumu provedeno vzorkování, pomocí něhož jsem vybrala pracovníky, s nimiž budu provádět rozhovory.⁹² Stanovila jsem si dvě základní kritéria, tak, aby účastníci výzkumu měli hluboké zkušenosti se zkoumaným jevem:⁹³

⁹⁰ SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7

⁹¹ JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Carolinum, 1992. ISBN 80-7066-662-5

⁹² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

⁹³ ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 377s. ISBN 978-80-7367-313-0.

- pracuje v organizaci, která patří mezi hlavní subjekty SVI
- je členem Týmu pro mládež nebo jiné instituce obdobného typu, která v daném územním celku vykonává činnost

Dalším kritériem bylo zvolit respondenty tak, aby z každého územního celku byl vybrán alespoň jeden respondent.

Výběrový soubor nakonec tvořili čtyři pracovníci z OSPOD a dva pracovníci z PMS. Jeden účastník výzkumu byl z Havlíčkova Brodu, jeden z Jihlavy, dva z Pelhřimova, jeden z Třebíče a dva ze Žďáru nad Sázavou. Informativní přehled účastníků výzkumu je uveden v tab. 2.

Tab. 2 Informativní přehled účastníků výzkumu

Účastník výzkumu	Pohlaví	Pracoviště – Postavení	Územní celek	Člen instituce
P1	Muž	OSPOD – vedoucí kurately pro děti a mládež	Třebíč	Tým pro mládež
P2	Žena	OSPOD – kurátorka pro děti a mládež	Žďár nad Sázavou	Tým pro mládež
P3	Žena	PMS – koordinátorka Týmu pro mládež	Žďár nad Sázavou	Tým pro mládež
P4	Žena	OSPOD – vedoucí odboru sociálních věcí	Pelhřimov	Komise pro sociálně-právní ochranu dětí
P5	Muž	OSPOD – vedoucí OSPOD	Pelhřimov	Komise pro sociálně-právní ochranu dětí

P6	Žena	OSPOD – vedoucí OSPOD	Jihlava	Komise pro sociálně-právní ochranu dětí
P7	Žena	PMS – vedoucí střediska	Havlíčkův Brod	Tým pro mládež

(zdroj: vlastní)

4.7 Realizace výzkumného šetření a etické otázky

Po pilotní studii, která proběhla v měsíci září 2017, bylo přistoupeno k přípravné fázi vlastního výzkumu v období říjen – listopad 2017. V této době byla zvolena výzkumná metoda a byl stanoven předběžný časový harmonogram výzkumu. Sběr dat byl uskutečňován v období prosinec 2017 až únor 2018. V březnu 2018 byla data zpracována a interpretována.

Pro realizaci výzkumného šetření byly zvoleny **polostrukturované rozhovory** s otevřenými otázkami, doplněné **analýzou dokumentů**. Rozhovory s informátory probíhaly formou face to face. Což je podle Švaříčka *prostředek pro získání hlubokého vhledu do subjektivního světa daného jedince*.⁹⁴ Rozhovory probíhaly v prostorech pracoviště respondentů, které si sami zvolili, a to po předchozí telefonické domluvě a souhlasu vedoucího pracovníka jednotlivých respondentů. Délka jednotlivých rozhovorů byla přibližně 40 až 60 minut. Rozhovory byly zaznamenávány prostřednictvím písemných poznámek autorky. K tomuto způsobu záznamu bylo přistoupeno proto, že pro některé respondenty byl způsob pořízení audionahrávky svazující.

Během rozhovorů se někteří informátoři odkazovali na informace uvedené v dokumentech, které vznikaly během zavádění systému včasné intervence na jejich pracoviště. Jednalo se dohody mezi jednotlivými subjekty a výroční zprávy o činnosti Týmů pro mládež. Tyto materiály byly autorce poskytnuty k analýze, která je, jak uvádí

⁹⁴ ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 51 – 82. ISBN 978-80-7367-313-0.

Hendl, vhodná jako doplnění poznatků získaných jinou cestou. Za dokumenty se považují „*taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum*“.⁹⁵

Po celou dobu výzkumu bylo dbáno na dodržování etických dimenzí výzkumu. Od všech respondentů byl získán poučený souhlas, kdy byli respondenti seznámeni, za jakým účelem jsou data sbírána a že budou použita výhradně pro zpracování diplomové práce. Všem účastníkům byla nabídnuta možnost seznámit se s vyhodnocenými daty, čehož někteří využili.

⁹⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

5 Interpretace a vyhodnocení dat

5.1 DVO1

Jakou má mezirezortní spolupráce subjektů zapojovaných do systému včasné intervence v kraji Vysočina tradici.

Opravdu dlouholetou tradici má systém včasné intervence v Třebíči, kde se pro jeho zavedení rozhodli již v roce 2008. **P1** „Zavedení SVI předcházela práce Komise prevence kriminality a drogové problematiky. Veškeré podrobné informace najdete na našich webových stránkách.“ Komise prevence kriminality a drogové problematiky hledala cestu k efektivní sociální prevenci a neziskové organizace měly snahu reagovat na potřeby služeb regionu. Z tohoto pohledu se systém včasné intervence zdál být vhodným nástrojem, a proto byl v roce 2008 zařazen do Programu prevence kriminality města Třebíče a v únoru téhož roku byl vypracován projekt Systém včasné intervence Třebíč 2008, kterému předcházelo mapování situace v regionu.⁹⁶

Okres Třebíč nepatřil k místům s vysokou kriminalitou. Jako rizikové faktory byly označeny míra nezaměstnanosti převyšující republikový průměr, značný nárůst počtu dětí s výchovnými problémy v evidenci kurátorů pro mládež Městského úřadu Třebíč v roce 2007. Ještě červenci roku 2008 byla zřízena funkce koordinátora a řídicí výbor systému včasné intervence. Zpracování projektu SVI Třebíč 2008 vycházelo jednak ze závazné metodiky SVI, kterou vytvořilo MV ČR, jednak z cenných zkušeností měst, která SVI již realizovala – Svitavy, Šumperk.⁹⁷ Na motivaci spolupracujících subjektů měli velký podíl pracovníci MV ČR. **P1** „*Jitka Gjuričová a Mgr. Ferdinand Raditch několikrát osobně Třebíč navštívili a projekt prezentovali a v přípravné fázi nás podporovali.*“ Tato fáze trvala déle než jeden rok a postupně se podařilo nalézt podporu představitelů města Třebíče, odborných partnerů ve vedení Policie ČR a Okresního soudu v Třebíči a představitelů měst s rozšířenou působností Moravské Budějovice a Náměšť nad Oslavou. **P1** „*K podpisu Prohlášení o spolupráci součinnosti v rámci SVI všemi partnery došlo v listopadu 2008.*“ Prohlášení vymezilo úkoly ustanoveného

⁹⁶ OSPOD TŘEBÍČ. SVI Třebíč, 2014[online]. Třebíč: Městský úřad Třebíč, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <https://ospod.trebic.cz/svi/historie-svi-v-okrese-trebic/>

⁹⁷ Tamtéž

řídícího výboru SVI, pravidla, obsah práce týmu pro mládež a vznik společného informačního systému, včetně podmínek vkládání, výměn a poskytování informací. **P1** „Hlavními partnery se stala města s rozšířenou působností v okrese Třebíč, tedy Třebíč, Moravské Budějovice a Náměšť nad Oslavou, dále Probační a mediační služba ČR, Policie ČR a Okresní soud v Třebíči. Realizace projektu se stala jednou z priorit Koncepce prevence kriminality na léta 2009 a 2011 a také součástí priorit komunitního plánu města Třebíče.“

Ve Žďáru nad Sázavou se meziresortní spolupráce začala v hlubším slova smyslu budovat od roku 2009. V tomto roce vznikla pracovní skupina prevence rizikového chování dětí. **P2** „Skupina byla vedena pod záštitou Pedagogicko-psychologické poradny ve Žďáru nad Sázavou se záměrem zkvalitnit primární prevenci a její dostupnost pro širokou i odbornou veřejnost“ Mezi zakládajícími členy byly kromě PPP Žďár nad Sázavou také OSPOD Žďár nad Sázavou, Preventivně informační skupina Policie ČR, preventistka Městské policie Žďár nad Sázavou a neziskové organizace poskytující v okrese Žďár nad Sázavou programy primární prevence – Ezop (nizkoprahové zařízení Nové Město na Moravě), Ponorka, Spektrum + K-centrum (nizkoprahové zařízení Žďár nad Sázavou), Nadosah (nizkoprahové zařízení Bystřice nad Pernštejnem). Podařilo se vytvořit tým odborníků, který se každé čtvrtletí setkával, předával si zkušenosti v oblasti rizikového chování dětí a mládeže, sdílel informace o aktuálně zjištěných problémech v okrese Žďár nad Sázavou a podílel se na jejich řešení a zajištění preventivních opatření, aby se zamezilo dalšímu šíření problémových jevů. Mezi řešené problémy patřilo například několika případů šíření dětské pornografie mezi žáky základních škol, rozšířená konzumace alkoholických nápojů nezletilými nebo kyberšikana na střední škole. **P2** „Tým pořádal besedy pro děti i rodiče, navštěvoval rodičovská sdružení, kde rodiče seznamoval s danou problematikou a jejím řešením, nabízel pomoc pedagogům postižených škol. Na svá setkání zval ředitele škol, výchovné poradce a metodiky prevence a také odborníky, kteří mohli objasnit některé skutečnosti řešených případů.“

V roce 2015 byl odsouhlasen návrh pracoviště Probační a mediační služby ve Žďáru nad Sázavou zapojit tým do projektu Na správnou cestu II. **P3** „Projekt Na správnou cestu II navazuje na projekt Na správnou cestu!, který byl Probační a mediační službou

realizován v letech 2012-2015. Je financován ze sociálního fondu Evropské unie, z operačního programu Zaměstnanost. Projekt podporuje rozšíření činnosti týmů pro mládež, programů pro mladistvé pachatele trestných činů a posílení odborné spolupráce mezi institucemi.“ Tým tak přechází pod koordinátorku ze střediska Probační a mediační služby.

V Pelhřimově se o koordinované multirezortní spolupráci začalo uvažovat v roce 2010. **P4** „S nápadem založit tým pro mládež přišlo pracoviště Probační a mediační služby v Pelhřimově. Do realizace byly zapojeny OSPOD z okolních obcí s rozšířenou působností, a to OSPOD Pacov a OSPOD Humpolec.“ **P5** „Ještě v červnu 2010 byla podána žádost na Ministerstvo vnitra o dotaci pro zřízení týmu pro mládež a garantem projektu se stal OSPOD Pelhřimov. „Tým fungoval asi dva roky, a to v letech 2010-2012. Pokud vím, doba udržitelnosti projektu nebyla zadána.“ **P4** „V současné době činnost týmu zastává Komise pro sociálně-právní ochranu dětí, jejíž členové jsou vlastně členy týmu pro mládež.“

P6 „V Jihlavě tým pro mládež založen nebyl, ale funguje zde Komise pro sociálně-právní ochranu dětí.“

Komise pro sociálně-právní ochranu dětí je zvláštním orgánem pro výkon přenesené působnosti zřizovaným povinně starostou obce s rozšířenou působností. Povinnost zřídit tuto komisi vyplývá z ustanovení § 38 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a z ustanovení § 106 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

P6 „Činnost komise je velmi podobná tomu, co vykonávají týmy pro mládež, a nevznikla tedy potřeba zakládat duplicitní institut. Funkci tajemníka Komise pro sociálně právní ochranu dětí vykonává kurátor pro děti a mládež OSPOD Jihlava.“

Tým pro mládež v Havlíčkově Brodě vznikl v roce 2003. **P7** „Je svoláván Probační a mediační službou v Havlíčkově Brodě a není začleněn do systému včasné intervence. Vznikl jako reakce na ustanovení zákona č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, a nemohu přesně říci, že se od roku 2003 začal scházet, ale zcela jistě byl ustanoven.“

Vyhodnocení

Složitost a dynamika dnešní společnosti je velmi proměnlivá a přináší s sebou rizikové faktory, se kterými se nejhůře vyrovnávají nezralé osobnosti, kam patří především děti a dospívající. Zátěžovým a krizovým situacím se sice nelze zcela vyhnout, ale při propojení jednotlivých prostředků, sil a kompetencí, lze nastolit sociální strategii, která pomůže tyto situace zvládnout a vyrovnat se s nimi.⁹⁸ Vznikají stále nové pokusy, jak se s těmito problémy vyrovnat. Jedním z nich je snaha o multidisciplinární, respektive interdisciplinární přístup. To si plně uvědomují i subjekty zabývající se péčí o ohrožené děti v kraji Vysočina. Týmová spolupráce zde má dlouholetou tradici. V jednotlivých územních celcích se však liší forma, způsob a koordinace jejího naplňování. Z výzkumu vyplývá, že vzájemná spolupráce se na celém území kraje buduje více než deset let. Ve třech případech, konkrétně v Jihlavě, Pelhřimově a Třebíči, je koordinátorem OSPOD a ve Žďáru nad Sázavou a v Havlíčkově Brodě se jím stalo středisko Probační a mediační služby. Pro formu spolupráce, kterou poskytuje systém včasné intervence, se rozhodly dva územní celky, a to Pelhřimov a Třebíč, ale pouze Třebíč u této formy spolupráce zůstala. V Třebíči před zavedením systému včasné intervence pracovala Komise prevence kriminality a drogové problematiky, která hledala cestu k efektivní sociální prevenci.

Pelhřimov přešel od týmu pro mládež k formě spolupráce prostřednictvím Komise pro sociálně právní ochranu dětí a stejným způsobem spolupracují subjekty i v Jihlavě. Ve Žďáru nad Sázavou byla zvolena spolupráce v rámci týmu pro mládež v projektu financovaném ze sociálního fondu Evropské unie „Na správnou cestu II“. Tým vznikl z pracovní skupiny prevence rizikového chování dětí, která byla vedena pod záštitou Pedagogicko-psychologické poradny ve Žďáru nad Sázavou se záměrem zkvalitnit primární prevenci a její dostupnost pro širokou i odbornou veřejnost.

Lze tedy říci, že subjekty v kraji Vysočina vycházejí z dlouhodobé tradice vzájemné spolupráce, na niž mohou navazovat svou další činnost, kterou mohou rozvíjet

⁹⁸ JEDLIČKA, Richard. KLÍMA, Pet et.al. *Děti a mládež v obtížných situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

v programech a projektech, jež podporují interdisciplinární řešení problematiky ohrožených dětí.

5.2 DVO2

V jakém složení a jakým způsobem pracují týmy pro mládež?

P1, *Tým pro mládež v Třebíči zahájil činnost v prosinci 2008.* Jeho členové jsou zástupci hlavní pětky. **P1**, *Za OSPOD městských úřadů v Třebíči, Moravských Budějovicích a Náměšti nad Oslavou to jsou především kurátoři pro mládež, dále vedoucí střediska Probační a mediační služby, zástupce Okresního soudu Třebíč, specialista na mládež Služby kriminální policie Třebíč, zástupce Městské policie Třebíč a já jako koordinátor SVI a tajemník týmu.* Vzhledem k zamítavému stanovisku Krajského státního zastupitelství v Brně se nepodařilo zapojit Okresní státní zastupitelství v Třebíči. **P1**, *Pokud je potřeba něco v rámci týmu pro mládež se státním zástupcem projednat, tak se na základě pozvání jednání účastní.* V současné době má tým pro mládež celkem 14 členů. Obsahová činnost týmu vůči komisím města (komise prevence kriminality a komise pro sociálně-právní ochranu) byla vymezena do následujících okruhů:

- identifikace hlavních problémových oblastí v péči o ohrožené děti v okrese
- sjednocování metodických postupů a interdisciplinárních předávání zkušeností
- projednávání kazuistik (expertní názory, doporučení apod.)
- podpora zavádění IS SVI do provozu, připomínky k aplikaci SVI
- mapování služeb v oblasti péče o ohrožené děti
- tvorba a realizace projektů vztahujících se k SVI
- odborná, cílená diskuze mezi spolupracujícími subjekty

P1, *Jednání týmu jsou zakotvena v Jednacím řádu týmu pro mládež a základní obsah činnosti je vymezen v Prohlášení o spolupráci a vychází z metodiky MV ČR. Setkání týmu se konala nejprve jednou za 2 měsíce, ale od roku 2011 se tým schází každý měsíc.* Týmem jsou každoročně stanoveny aktuální problémové oblasti péče o ohrožené děti. **P1** *„Byla to například problematika záškoláctví, sjednocování postupů*

*v protidrogové oblasti, oblast sociálně – právní ochrany dětí ve školských předpisech a spolupráci se školami, optimalizace postupů jednotlivých subjektů v trestních věcech mladistvých nebo problematika zaměstnanosti mladistvých a spolupráce s úřadem práce.“ Mezi činnosti týmu patří zpracování přehledu služeb a programů péče o ohrožené děti, které jsou k dispozici v rámci kraje, dále pořádání odborných seminářů a pracovních setkání s aktuální tematikou pro spolupracující subjekty. **P1**, „Tým navázal úzkou spolupráci se základními a středními školami, dále ambulantními pediatry a dětským oddělením nemocnice.“*

Tým pro mládež ve Žďáru nad Sázavou nebyl vytvořen v rámci systému včasné intervence, ale jako součást projektu Na správnou cestu II, který je financován z fondů Evropské unie v operačním programu Zaměstnanost. **P3**, „Projekt "Na správnou cestu! II" se zabývá rozvojem inovativních způsobů řešení kriminality mládeže a jejich zaváděním do praxe. V současné době má tým kromě mě, jako koordinátorky, 15 členů: kurátorka OSPOD Žďár nad Sázavou, preventistka Městské policie Žďár nad Sázavou, vyšetřovatelka pro mládež PČR, kurátorka OSPOD Nové Město na Moravě, vedoucí střediska PMS Žďár nad Sázavou, vyšší soudní úřednice OS Žďár nad Sázavou, metodik prevence PPP, koordinátor protidrogové politiky kraje, kurátorka OSPOD Bystřice nad Pernštejnem, kurátor OSPOD Velké Meziříčí, Portimo, o. p. s., Centrum prevence CéPéčko, CP OCH ZR, Spektrum CP, Ponorka, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, Psychocentrum – poradna pro rodinu. Scházíme se 1x měsíčně. V listopadu roku 2016 nám začaly fungovat webové stránky týmu.

Tým pro mládež v Pelhřimově v rámci systému včasné intervence fungoval v letech 2010 – 2012. **P4**, „Stálými členy tohoto týmu byli kurátoři OSPOD z Pelhřimova, Humpolce a Pacova, vyšetřovatel pro mládež z SKPV Pelhřimov, Pedagogicko-psychologická poradna, Středisko výchovné péče a Probační a mediační služba Pelhřimov. Zástupce Okresního soudu ani státního zastupitelství v Pelhřimově se nikdy nepodařilo do systému zapojit.“ **P5**, „Svou neúčast odůvodnili udržením nepodjatosti a nikdy o spolupráci neprojeví zájem.“ Po dvou letech tým zaniká. **P4**, „Důvodem byly jednak technické problémy s informačním systémem, jednak neochota jednotlivých subjektů v něm pracovat a hlavně fakt, že plnění jednotlivých úkolů v systému se postupně stalo duplicitní činností ve vztahu k činnostem uloženým zákonem. Tím

vlastně nadbytečné a zatěžující.“ Tým se v současné době schází ve stejném složení jako komise pro sociálně-právní ochranu dětí. **P5**,*„Schází se 2x až 3x ročně pod vedením kurátorky pro děti a mládež, která je tajemnicí komise.“* Předsedkyní komise je zastupitelka města. **P5**,*„Problematiku dětí a mládeže dobře zná, je to bývalá pedagožka.“* **P4**,*„Kromě stálých členů se setkání někdy na pozvání účastní i výchovní poradci, záleží to na právě řešeném případě.“*

Tým pro mládež v Jihlavě založen nebyl. Přesto však multidisciplinární spolupráce funguje, a to v rámci komise pro sociálně-právní ochranu dětí, jejímiž členy jsou kurátoři OSPOD, vyšetřovatel pro mládež SKPV, okresní soud a středisko PMS. **P6**,*„Je tu prostor pro setkávání odborníků z rezortů, které pracují s ohroženými dětmi. Setkáváme se i s výchovnými poradci a metodiky škol, iniciujeme projekty a programy týkající se ochrany dětí a mládeže, zaměřujeme se na problematiku domácího násilí.“*

Tým pro mládež v Havlíčkově Brodě se schází jedenkrát ročně a jeho svolání má na starosti Probační a mediační služba Havlíčkův Brod. **P7**,*„Slouží prioritně k setkávání odborníků z různých oblastí, kteří si předávají nové poznatky k vyvíjení nápadu trestné činnosti, sledování vývoje kauz, případně k setkání s odborníky, kteří jsou přizváni jako hosté. To jsou například pediatři, psychiatři nebo zástupci Městské policie Havlíčkův Brod. Mezi stálé členy týmu patří kurátoři všech OSPOD v okrese Havlíčkův Brod, Okresní soud, Státní zastupitelství, Policie ČR Havlíčkův Brod a středisko PMS. V současné době nemáme ani zájem základní sestavu nějak dál rozšiřovat.“*

Vyhodnocení

O naplnění prvního pilíře systému včasné intervence můžeme v kraji Vysočina hovořit pouze ve dvou případech, neboť pouze dva územní celky se rozhodly pro spolupráci v rámci tohoto systému. V okrese Třebíč se podařilo vytvořit propracovanou multidisciplinární spolupráci zainteresovaných subjektů, sdílení zkušeností, vytváření podpory a zavádění nových účinných řešení do praxe, jejich vyhodnocování a stanovování optimálních postupů při řešení konkrétních případů. Přes veškeré snahy o pečlivou propracovanost se nepodařilo zapojit státní zastupitelství jako stálého člena, a to z důvodu zamítavého stanoviska Krajského státního zastupitelství v Brně. K základním složkám (OSPOD, PČR, PMS, OS) se přidal zástupce Městské policie

Třebíč a v současné době má tým mládeže v Třebíči 14 členů a do spolupráce jsou zapojeny základní školy, střední školy, nestátní a neziskové organizace a pediatrii. S komplikujícími faktory na úrovni kompetencí jednotlivých složek se potýkal i tým SVI v Pelhřimově. Zde se za celou dobu fungování nepodařilo zařadit ani okresní soud ani státní zastupitelství kvůli jejich odůvodnění, že by zařazení do týmu mohlo narušit jejich nepodjatost při řešení konkrétních případů. Tým v rámci SVI po dvou letech zaniká, neboť to, co mělo být pro týmy ulehčením v jejich práci při evidenci případů a jejich následném zpracování, se stává následkem zákonných povinností nadbytečné a zatěžující. Stejně subjekty, které byly součástí týmu (OSPOD, PČR, pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče a PMS), ve spolupráci nadále pokračují v rámci komise pro sociálně-právní ochranu dětí. Pro stejný systém se rozhodli i v Jihlavě a ani zde se nepodařilo do aktivit zapojit státní zastupitelství. Se stejným problémem se setkali i ve Žďáru nad Sázavou, kde tým pracuje v rámci projektu Na správnou cestu II, který je financován z fondů Evropské unie v operačním programu zaměstnanost. Projekt "Na správnou cestu! II" se zabývá rozvojem inovativních způsobů řešení kriminality mládeže a jejich zaváděním do praxe. Zapojení všech subjektů „základní pětky“ se podařilo pouze týmu v Havlíčkově Brodě, který ovšem pracuje mimo systém včasné intervence a schází se jedenkrát ročně ke sdílení zkušeností, informací a znalostí z oblasti systému práce s problémovou mládeží.

Závěrem lze tedy říci, že metodická spolupráce mezi institucemi v oblasti péče o ohrožené děti byla v různých formách navázána ve všech územních celcích kraje Vysočina, ale ve čtyřech z pěti se nepodařilo zapojit státní zastupitelství a v jednom případě ani okresní soud. Reálně pracuje v systému včasné intervence pouze jeden územní celek.

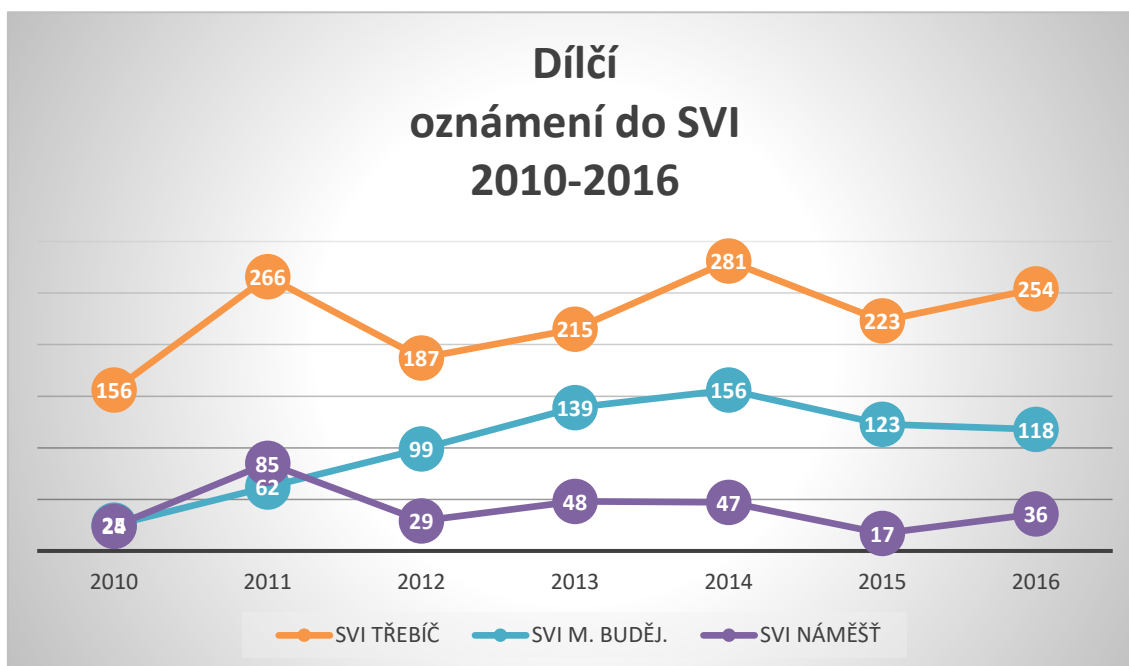
5.3 DVO3

Jak je využíván IS SVI?

V Třebíči byla prvotní verze aplikace informačního systému SVI nainstalována v roce 2008. **P1**, *Prvotní verze prošla několika softwarovými změnami a v roce 2009 byla upravena tak, aby lépe vyhovovala potřebám orgánů OSPOD. Především se zrychlily procesy zadávání a vyhledávání.* Prostředí aplikace dostalo přehlednější vzhled. Velký

důraz byl kladen na zabezpečení aplikace. **P1**, „Data systému jsou umístěna na centrálním serveru Městského úřadu v Třebíči, a to pro každý městský úřad s rozšířenou působností odděleně. Správci IS SVI, kteří zodpovídají za shromážděná data, jsou jednotlivá oddělení sociálně právní ochrany dětí Městských úřadů v Třebíči, Moravských Budějovicích a Náměšti nad Oslavou. Ostrý provoz aplikace byl zahájen v polovině roku 2009.“ Od té doby byla postupně vytvářena databáze spisové dokumentace OSPOD Třebíč v SVI. S ohledem na administrativní náročnost vkládání bylo využito pracovníků v evidenci ÚP v rámci jejich rekvalifikační stáže na městském úřadě. V současné době je v evidenci vedeno přes 3000 dětí. **P1**, „První oznámení jsme začali přijímat v roce 2010. První vkladatelé byli z řad Police ČR a Městské policie Třebíč.“ Od roku 2011 se začaly připojovat také základní a střední školy v okrese Třebíč. **P1**, „Mohu Vám ukázat graf, který znázorňuje oznámení do systému v letech 2010-2016.“

Graf. 1 Dílčí oznámení do SVI

Zdroj: OSPOD Třebíč

P1, „Pedagogové měli k systému často výhrady, že zde figurují pouze jako vkladatelé a že by ocenili zpětnou vazbu.“ To bylo umožněno novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, kde v § 10 odst. 4 je zpětná vazba vůči oznamovatelům

umožněna. Komplikací elektronického vedení spisů se stalo zavedení povinného užívání systému datových schránek. V souvislosti s touto zákonnou povinností orgánů veřejné správy využívat je došlo ke zvýšení administrativní náročnosti pro pracovníky OSPOD. Kromě práce s IS SVI je povinnost vést spisovou dokumentaci i v interní spisové službě městského úřadu a dle instrukce MPSV vést spisy v listinné podobě **P1**, „Pro odstranění spisové duplicity jsme v roce 2011 zpracovali projekt integrace aplikace SVI se spisovou službou.“ V roce 2011 vláda ČR schválila realizaci Národního projektu Systému včasné intervence a příslibem byla i integrace IS SVI se spisovou službou. **P1**, „Navrhovaný projekt integrace aplikace s SVI se tedy jevil jako neúčelný, a proto město Třebíč od projektu odstoupilo.“ Ve stejném roce vláda přesunuje zodpovědnost za projekt SVI z MV na MPSV, které se zabývalo tvorbou legislativních změn. K vytvoření národního projektu SVI nedošlo. IS SVI tak zůstává duplicitním systémem k interní spisové službě. **P1**, „Zasílání informací musí proběhnout jak v IS SVI, tak prostřednictvím datových zpráv. V současné době má Informační systém Třebíč 72 vkladatelů. Jedná se o zástupce OSPOD, Policie ČR, probační a mediační služby, městské policie, základních a středních škol a nestátních a neziskových organizací, ambulantní pediatrie, dětské oddělení nemocnice.“

Ve Žďáru nad Sázavou nebyl systém včasné intervence jako projekt zaveden, a proto nebylo ani přistoupeno k aplikaci informačního systému. Včasné zprávy ze strany policie jsou na OSPOD zasílány prostřednictvím datových schránek. **P2**, „Myslím, že aplikace informačního systému nám při práci nijak neschází a ani by nám ji nijak neulehčila. Při nutnosti vést spisy v listinné podobě a při povinném užívání datových schránek by to byla spíše komplikace a časová zátěž.“

Na konci roku 2010 byla základní pětka subjektů v systému včasné intervence v Pelhřimově vybavena technikou s aplikací informačního systému v systému včasné intervence. **P4** „Hned z počátku jsme s aplikací měli problémy. Ten nejzásadnější byl, že se nám ztrácela data. Systém byl pomalý a služby firmy, která jej spravovala, byly neúměrně nákladné k poskytovanému servisu. Další komplikace přišla se zavedením povinného užívání datových schránek a vedení spisů v listinné podobě. Z těchto důvodů se systém přestal využívat jako komunikační prostředek. **P5** „V současné době využíváme pro elektronickou evidenci spisů, které zde ukládáme v omezené formě, tedy

základní informace a potom rozsudky. Chybí nám elektronická evidence spisů, myslím, že by nám práci ulehčila.“ V současné době jsou ze strany policie na OSPOD zasílány zprávy o ohrožených dětech prostřednictvím datových schránek.

V Jihlavě nebylo k využívání systému včasné intervence přistoupeno, a tedy ani k jeho aplikaci pro elektronickou komunikaci a ukládání spisů. **P6**,*„SVI používáme v rozsahu rychlého přijímání oznámení od policie.“* Používání datových schránek při komunikaci mezi Policií ČR a OSPOD je ze zákona povinné. Používání dalšího systému by tedy byla jen práce navíc a současné době se o ničem takovém neuvažuje.

V Havlíčkově Brodě je využíván systém přijímání zpráv systému včasné intervence prostřednictvím datových schránek. Tyto zprávy zasílá Policie na příslušný OSPOD. **P7**,*„Žádnou speciální aplikaci informačního systému nepoužíváme a ani o ní neuvažujeme, používáme zcela standardní systém SVI v podobě datových schránek.“*

Vyhodnocení

Informační systém SVI byl nainstalován pouze ve dvou územních celcích z pěti a jen jeden ho aktivně využívá. Důvodem pro nezájem o informační systém se stalo zavedení povinného užívání datových schránek. V souvislosti s touto zákonnou povinností orgánů veřejné správy došlo ke zvýšení administrativní náročnosti pro pracovníky OSPOD, kteří IS SVI používali. Kromě práce s IS SVI zůstává povinnost vést spisovou dokumentaci i v interní spisové službě městského úřadu a dle instrukce MPSV vést spisy v listinné podobě. Kromě těchto překážek se prvotní zavádění IS SVI do provozu neobešlo bez technických potíží. Systém zpočátku pracoval pomalu a několikrát dokonce došlo i ke ztrátě zanesených dat. S těmito problémy se postupně podařilo vyrovnat OSPOD v Třebíči. OSPOD v Pelhřimově se rozhodl pro omezení využívání i z důvodu nákladného servisu sítě. Zůstal tak jediným vkladatelem a systém začal využívat pouze jako elektronickou evidenci základních údajů spisu, ke kterým příkládají příslušné rozsudky soudu. U ostatních OSPOD se výraz systém včasné intervence ustálil pro včasné zasílání zpráv ze stran policie k OSPOD prostřednictvím datových schránek. Informační systém SVI je plně využíván v Třebíči a v současné době má 72 vkladatelů.

5.4 DVO4

Jaká konkrétní opatření vyšla z činnosti týmů pro mládež?

Tým pro mládež v Třebíči každoročně realizuje projekty na semináře. V roce 2010 byl zrealizován projekt s názvem „S SVI k odborné veřejnosti“ za účelem získat pro SVI zástupce školských a zdravotnických institucí. V rámci projektu byly zpracovány informační materiály o SVI, uskutečněny workshopy pro dětské lékaře, ředitele základních a středních škol, dvoudenní seminář pro výchovné poradce a metodiky prevence. **P1**, „Projekt byl velmi úspěšný, neboť do SVI se zapojilo 16 škol okresu Třebíč.“

V roce 2011 se tým zaměřil na problematiku užívání omamných látek a připravil seminář „Prevence zneužívání návykových látek (nejen) ve školách“. **P1**, „Semináře se zúčastnilo 70 zástupců spolupracujících subjektů.“

Roku 2012 byly realizovány tři semináře, kdy jeden byl pro hlavní subjekty SVI na téma protidrogové problematiky, druhý byl věnován zástupcům nestátních neziskových organizací zajišťujících služby a programy pro ohrožené děti v okrese Třebíč, kteří byli informováni o možnosti využití SVI, a třetí pro výchovné poradce a metodiky prevence ZŠ a SŠ s názvem „Trestní odpovědnost pedagogů a žáků škol.“

V roce 2013 bylo na jaře organizováno setkání s výchovnými poradci základních a středních škol na téma záškoláctví a na podzim byl připraven seminář s názvem „Bez předsudků“ o životě v tradičních romských rodinách.

V roce 2014 se začaly pořádat kulaté stoly:

- Standardizace a spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi
- Standardizace OSPOD a podpora spolupráce se školami a rodinami.

V roce 2015 byl pořádán kulatý stůl na téma Standardizace OSPOD a spolupráce s poskytovateli zdravotnických služeb. V červnu se uskutečnilo setkání s pracovníky Střediska výchovné péče ve Velkém Meziříčí o rozvoji spolupráce mezi zařízeními

a kurátory. Dále bylo zorganizováno setkání s vedoucí oddělení pro oddělení hmotné nouze Úřadu práce, zejména v souvislosti financováním pobytu v SVP.

Rok 2016 byl věnován problematice narůstání zneužívání alkoholických nápojů dětmi. **P1** „*Tým se také podílel na realizaci informačního letáku pro rodiče s názvem: Moje dítě asi užívá marihuanu.*“ Bylo vydáno tiskové prohlášení o činnosti týmu a SVI. Dále byla věnována pozornost problematice předčasného odchodu žáků ze středního vzdělávání a dětem, které se po ukončení základní školní docházky nepřipravují na budoucí povolání, kdy byla přizvána pracovnice ÚP, která se na základě hlasování stala novým členem týmu pro mládež.

V roce 2017 byl připraven kulatý stůl pro preventisty a výchovné poradce 2. stupně základních škol s cílem sjednotit postupy při řešení neakceptovatelného chování dětí.

Cílem projektu "Na správnou cestu!", v jehož rámci byl vytvořen tým pro mládež ve Žďáru nad Sázavou, je podpora a rozvoj multidisciplinární spolupráce v oblasti práce s ohroženou mládeží, zavedení nového programu krátkodobého zaměstnávání mladistvých pachatelů. Zařazení mladistvých a mladých násilných pachatelů do programu „Proti násilí“ zaměřeného na snížení agresivity a recidivy a zvýšení angažovanosti absolventů programu při náhradě škody. Klade si za cíl zvyšování kvalifikace odborných pracovníků PMS za účelem rozvoje restorativních programů a postupů, dále pracovníků neziskových a dalších organizací a institucí věnujících se práci s problémovou mládeží.⁹⁹

V roce 2016 byli členové týmu seznámeni s poradenstvím pro oběti trestných činů a byl připraven lektorský vstup o problematice falešných a zkreslených zpráv a hoaxů. Co je HOAX, jak a proč vzniká? Jak se bránit dezinformaci a jak před ní bránit děti a mládež? Mezi aktivity v roce 2017 patřilo představení sociálního výcviku FLASH, který je určen pro mladistvé a mladé dospělé, již se dopustili protiprávního nebo jinak problematického jednání, a pomáhá klientům uvědomit si důsledky tohoto jednání. Dále byl promítán norský animovaný film Zuřivec vysoce ceněný odborníky, který se zaměřuje na téma domácího násilí a je určen pro cílovou skupinu od žáků 5. tříd po

⁹⁹ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Projekty. 2002-2018[online]. [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/na-spravnou-cestu-ii/>

dospělé.¹⁰⁰ **P3** „Na konci roku 2017 tým ocenil jako počin roku preventivní program „Dýchej“, který spojuje divadelní představení s odbornou diskuzí na téma manipulace a šikana. V oceňování nejlepších počinů bychom v dalších letech chtěli pokračovat.“

V Pelhřimově je meziresortní spolupráce řešena v rámci Komise pro sociálně právní ochranu dětí. **P4** „Zabývá se především řešením komplikovaných případů, kdy je nutné propojit kompetence jednotlivých institucí k dosažení uspokojivého výsledku při práci s klientem.“

Prostřednictvím Komise pro sociálně právní ochranu dětí je meziresortní spolupráce řešena i v Jihlavě. Umožňuje komplexnější pohled odborníků na řešenou věc, nabízí nové společné možnosti řešení problémů a umožňuje vzájemné předávání zkušeností a vědomostí při práci s konkrétními kazuistikami dětí a mladistvých. Cílem je hledání účinnějších postupů při řešení kriminality mládeže. **P6** „Setkáváme se i s metodiky prevence a výchovnými poradci, kteří působí na školách, iniciujeme preventivní programy na ochranu dětí, které jsou ohroženy společensky nežádoucími vlivy.“

Tým pro mládež v Havlíčkově Brodu slouží především jako komunita, kde se setkávají odborníci z různých rezortů a vzájemně si sdělují svoje poznatky. Další náplní týmu je vymýšlení strategií a postupů v oblasti prevence. **P7** „Na posledním setkání jsme řešili chybějící preventivní program pro děti a mladistvé. Neziskové organizace v okrese se zaměřují na jiné oblasti, a proto jsme v kontaktu se žďárským centrem prevence Spektrum a jednáme o rozšíření služeb do našeho okresu.“

Vyhodnocení:

Všech pět týmů odborníků, které v Kraji Vysočina působí, plní funkci vzdělávání vlastních členů, ale i zvyšování kvalifikace dalších pracovníků v oblasti péče o mládež. Setkávání umožňuje komplexnější pohled, nové možnosti řešení problémů, vzájemné předávání zkušeností a vědomostí při práci s konkrétními kazuistikami dětí a mladistvých. Cílem jejich práce je hledání účinnějších postupů při řešení kriminality mládeže a strategií v oblasti prevence. Nejširší je tato činnost propracována v Třebíči,

¹⁰⁰ TÝM PRO MLÁDEŽ OKRES ŽĎÁR NAD SÁZAVOU. Týmozprávy.2018[online]. [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.tmrz.estranky.cz/clanky/tymozpravy.html>

kde byly pořádány workshopy a semináře k seznámení odborné veřejnosti se systémem včasné intervence, k protidrogové problematice nebo k otázce národnostních menšin. Dále se věnuje pořádání kulatých stolů k tématu zneužívání alkoholických nápojů dětmi či řešení neakceptovatelného chování dětí. Tým ve Žďáru nad Sázavou se rozhodl udělovat ceny za počin roku v oblasti prevence kriminality. V roce 2017 tuto cenu udělil poprvé preventivnímu programu spojenému s divadelním představením „Dýchej“.

5.5 Odpověď na hlavní otázku

Jaký je současný stav využívání systému včasné intervence v kraji Vysočina?

V Kraji Vysočina má týmová spolupráce subjektů zabývajících se péčí o ohrožené děti dlouholetou tradici. Na interdisciplinární přístup je zde kladen velký důraz, avšak přístup, forma, způsob a koordinace jejího naplňování se v jednotlivých územních celcích kraje liší. Kraj je rozdělen na pět okresů: Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč, Žďár nad Sázavou, kdy výzkum byl proveden v každém okrese zvlášť. Z toho vyplynulo, že mezirezortní spolupráce je v Kraji Vysočina budována víc než deset let. Ve třech případech, konkrétně v Jihlavě, Pelhřimově a Třebíči, je spolupráce koordinována oddělením sociálně-právní ochrany dětí a ve dvou okresech, a to Žďáru nad Sázavou a v Havlíčkově Brodě, zastává funkci koordinátora středisko probační a mediační služby. Pro formu spolupráce, kterou poskytuje systém včasné intervence, se rozhodly dva územní celky, a to Pelhřimov a Třebíč, ale pouze Třebíč u této formy spolupráce zůstala a stále jí aktivně využívá.

Vzhledem ke skutečnosti, že systém včasné intervence byl přijat pouze v okrese Třebíč a Pelhřimov, můžeme naplnění prvního pilíře systému sledovat pouze v těchto územních celcích. V Třebíči při zavádění systému včasné intervence bylo navázáno především na činnost Komise prevence kriminality a drogové problematiky, která hledala cestu k efektivní sociální prevenci. Postupně se podařilo vytvořit propracovanou multidisciplinární spolupráci zainteresovaných subjektů, sdílení zkušeností, vytváření podpory a zavádění nových účinných řešení do praxe. Následně se vyhodnocovala tato řešení a ustanovovaly se optimální postupy při řešení konkrétních případů. Přes veškeré snahy o pečlivou propracovanost se nepodařilo zapojit státní zastupitelství jako stálého člena, a to z důvodu zamítavého stanoviska Krajského státního zastupitelství v Brně.

Mezi základní složky systému včasné intervence byl posléze zařazen ještě zástupce Městské policie Třebíč. V současné době má Tým mládeže v Třebíči 14 členů. Tým v Pelhřimově se hned od svého počátku potýkal s komplikujícími faktory na úrovni kompetencí jednotlivých složek. Za celou dobu se do týmu nepodařilo zařadit ani okresní soud ani státní zastupitelství kvůli jejich odůvodnění, že by zařazení do týmu mohlo narušit jejich nepodjatost při řešení konkrétních případů. Vznikl tedy tým mládeže o pěti členech, a to OSPOD, PČR, pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče a středisko Probační a mediační služby.

Oba výše uvedené týmy pro mládež dostaly k dispozici užívání informační systém SVI, a naplnily tak druhý pilíř systému včasné intervence. Prvotní zavádění IS SVI do provozu neobešlo bez technických potíží. Systém zpočátku pracoval pomalu a několikrát dokonce došlo i ke ztrátě zanesených dat. S těmito problémy se postupně podařilo vyrovnat OSPOD v Třebíči. Prvotní verze prošla softwarovými změnami, byla upravena tak, aby lépe vyhovovala potřebám orgánů OSPOD. Procesy zadávání a vyhledávání se zrychlily a prostředí aplikace se stalo přehlednější. Velký důraz byl kladen na zabezpečení aplikace. Data systému jsou umístěována na centrálním serveru Městského úřadu v Třebíči, a to pro každý městský úřad s rozšířenou působností odděleně. Správci IS SVI jsou jednotlivá oddělení sociálně právní ochrany dětí Městských úřadů v Třebíči, Moravských Budějovicích a Náměšti nad Oslavou a zodpovídají za shromážděná data. Postupně byla vytvořena databáze spisové dokumentace, kde je v současné době zaregistrováno více než 3000 spisů. Do databáze přispívá 72 vkladatelů. V Pelhřimově se technické problémy odstranit nepodařilo. Důvodů, proč nebyla dostatečná vůle nedostatky odstranit, bylo hned několik. V první řadě to byla opakovaná nespokojenost se servisem sítě, kdy vynaložené finanční náklady neodpovídaly poskytovaným službám. Dalším důvodem bylo zavedení povinného užívání datových schránek. V souvislosti s touto zákonnou povinností orgánů veřejné správy došlo ke zvýšení administrativní náročnosti pro pracovníky OSPOD, kteří IS SVI používali. Kromě práce s IS SVI zůstává povinnost vést spisovou dokumentaci i v interní spisové službě městského úřadu a dle instrukce MPSV vést spisy v listinné podobě. OSPOD v Pelhřimově tak zůstal jako jediný vkladatel IS SVI a systém začal využívat pouze jako elektronickou evidenci základních údajů spisu, ke kterým příkládají příslušné rozsudky soudu.

Konkrétní praktická opatření tvořící třetí pilíř SVI jsou týmy plněna především ve vzdělávání odborníků z různých oborů, vzájemném předávání zkušeností a vědomostí při práci s konkrétními kazuistikami dětí a mladistvých. Vzhledem k tomu, že Tým pro mládež v Pelhřimově po dvou letech svého působení zaniká, činnost tohoto typu se v rámci SVI rozšiřuje jen v okrese Třebíč. Jsou pořádány workshopy a semináře, pořádají se kulaté stoly, kde se řeší aktuální témata problematiky dětí a mládeže, jako je například otázka rasových a národnostních menšin, zneužívání alkoholických nápojů, užívání omamných a psychotropních látek či řešení neakceptovatelného chování dětí.

Pelhřimov přešel od spolupráce v týmu pro mládež k formě spolupráce prostřednictvím Komise pro sociálně právní ochranu dětí a stejným způsobem spolupracují subjekty i v Jihlavě. V Havlíčkově Brodě a ve Žďáru nad Sázavou pracují týmy pro mládež zastřešené PMS mimo SVI. Ve Žďáru nad Sázavou je tým součástí projektu „Na správnou cestu“, který se zabývá rozvojem inovativních způsobů řešení kriminality mládeže a jejich zaváděním do praxe, financovaný z fondů Evropské unie v operačním programu zaměstnanost.

Závěrem lze tedy říci, že systém včasné intervence byl zaveden ve dvou okresech Kraje Vysočina, ale pouze v jednom je v současné době využíván. Ve zbývajících územních celcích se výraz systém včasné intervence ustálil na včasné zasílání zpráv ze stran policie na příslušné oddělení sociálně-právní ochrany dítěte při řešení případů, ve kterých jsou účastni děti nebo mladiství.

6 Závěr

Diplomová práce představuje Systém péče o ohrožené děti v ČR z pohledu jeho legislativního ukotvení. Mapuje prameny práva České republiky, ale i mezinárodní dohody, k nimž se Česká republika zavázala a na jejichž základech byla sociálně právní ochrana dítěte budována. Shrnuje zákonné normy, které mají zajistit ochranu dítěte před rizikovými faktory a vymezují jeho práva a oprávněné zájmy, a to jak v oblasti občansko-právní, tak i v oblasti trestně-právní. Dále poskytuje přehled o legislativních pramenech, které upravují činnost jednotlivých rezortů zabývajících se péčí a ochranou dítěte před patologickými jevy, které nastupují v případě, že se dítě dostane do nepříznivé nebo dokonce ohrožující životní situace. Z toho vyplývá, že stát se velkou měrou podílí na odpovědnosti za ochranu zdravého vývoje dětí z hlediska tělesného, duševního, mravního, ale i dalších aspektů integrity dítěte.

Dále definuje subjekty působící na úseku ochrany dítěte, a to jak v oblasti koordinační, tak v oblasti přímého výkonu. Popisuje jejich činnost a vzájemnou spolupráci. Blíže se práce věnuje spolupráci, která je obsažena v Systému včasné intervence, jehož cílem je především prevence rizika kriminálního vývoje dětí a mladistvých a jejich ochrana před dopady trestné činnosti, týráním, zanedbáváním a zneužíváním.

Systému včasné intervence je věnována samostatná kapitola diplomové práce, která seznamuje s možností, jak pracovat s mládeží na principech restorativní justice, a to na meziresortní úrovni. Shrnuje teoretické základy tohoto systému, pilíře, na kterých byl vystaven, jeho cíle, zapojené subjekty a cílové skupiny.

Empirická část se zabývá otázkou, zda je tento systém využíván v praxi. Jako oblast zkoumání byl stanoven kraj Vysočina, kde má týmová spolupráce dlouholetou tradici. Výzkum byl proveden v jednotlivých okresech kraje a jeho výsledky byly zpracovány do odpovědi na hlavní výzkumnou otázku: Jaký je současný stav využívání systému včasné intervence v kraji Vysočina? Výsledky dokládají rozdíly mezi městem Třebíč, kde byl Systém včasné intervence zařazen jako pilotní projekt v jeho prvopočátcích, a dalšími oblastmi kraje Vysočina, kde bylo přistoupeno k jiným způsobům týmové spolupráce. Zodpovězením hlavní výzkumné otázky byl naplněn cíl diplomové práce, kterým je vyhodnocení využívání systému včasné intervence v rámci kraje Vysočina.

Seznam použitých zkratk

CP centrum prevence

CP OCH ZR Centrum prevence oblastní charita Žďár nad Sázavou

ČR Česká republika

DVO dílčí výzkumná otázka

ČSFR Československá federativní republika

EU Evropská unie

IS SVI Informační systém Systému včasné intervence

OS Okresní soud

OSPOD oddělení sociálně-právní ochrany dítěte

o. s. ř. občanský soudní řád

OSN Organizace spojených národů

OZ občanský zákoník

PČR Policie České republiky

PMS Probační a mediační služba

PPP Pedagogicko-psychologická poradna

MV Ministerstvo vnitra

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

TO tazatelská otázka

TZ trestní zákoník

ZTP zvlášť těžké postižení

ZTP/P zvlášť těžké postižení s průvodcem

ZSM zákoník o soudnictví ve věcech mládeže

Seznam tabulek a grafů

Tab. 1 Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek

Tab. 2 Informativní přehled účastníků výzkumu

Graf. 1 Dílčí oznámení do SVI

Soupis použité literatury

Monografie:

CRESWELL, 1998, s. 12 in HENDL, Jan. s. 50 Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. 1993. Dítě, rodina, stát (Úvahy nad právním postavením dítěte). Brno: Masarykova univerzita – spisy právnické fakulty

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z.: České rodinné právo. 3. vyd. Brno: Masaríkova univerzita, 2006.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 377s. ISBN 978-80-7367-313-0.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. 207 s. (s. 13). ISBN 80-8593179-6.

JEDLIČKA, Richard. KLÍMA, Pet et.al. Děti a mládež v obtížných situacích. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

JEŘÁBEK, Hynek. Úvod do sociologického výzkumu. Praha: Carolinum, 1992. ISBN 80-7066-662-5

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. 1. vyd. Praha: GradaPublishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

NOVOTNÁ Věra, RIEDLOVÁ JURKOVÁ Jana, BURDOVÁ Eva. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, 2. aktualizované vyd. Anag ,2016. ISBN978-80-7554-022-5

KRAUSOVÁ, L. NOVOTNÁ, V. Sociálně-právní ochrana dětí. Praha: Aspi. 2006. ISBN 80-7357214-1

PEMOVÁ Terezie, PTÁČEK Radek, Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi, 1. vydání. Praha: Grada 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-4317-2

REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. 1. vydání. Praha: GradaPublishing, 2009, 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

PUNCH, Keith F. Základy kvantitativního šetření. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, 152 s. ISBN 978-807367-381-9 83 GAVORA, P. a kol. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. [online]. [cit. 12. 02. 2018]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. Dostupné z: <http://www.emetodologia.fedu.uniba.sk/>

Motejl, O., Černá, I., Panovská, K. & Matyášová, P. 2007. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv Rodina a dítě. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv.

SKUTIL, Martin. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7

STÜNDL at. el. Efektivní metody práce s predelikventy.2009. Svitavy: Občanské sdružení Bonanza Vendolí.

STUNDL, Erich. Systém včasné intervence: diplomová práce. Hradec Králové:Univerzita Hradec Králové, Fakulta pedagogická, 2008.Vedoucí diplomové práce Blahoslav Kraus.

STÜNDL, Erich. Systém včasné intervence Svitavy. In: VEČERKA, Kazimír. Mládež a

sociální patologie. Vyd. neuv. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2006, 244 s. ISBN 80-9035413-0.

SOTOLÁŘ, A., PŮRY, F., ŠÁMAL, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H.Beck, 2000. s. 468. ISBN 80-7179-350-7

ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 377s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠPECIÁNOVÁ, Š., Sociálně-právní ochrana dětí., Vzdělávací institut ochrany dětí, 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007, ISBN 978-80-86991-27-6.

ŠRAJER, J. MUSIL, L. Etické kontexty sociální práce s rodinou. České Budějovice, Brno: Albert. 2008. ISBN 978-80-7326-145-0

VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 807178-802-3

VEČERKA, Kazimír. ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Preventivní praxe po novelizaci Zákona o sociálně-právní ochraně dětí.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. 161 s. ISBN 978-80-7338-152-3

ZEHR, H. Úvod do restorativní justice. Přel. L.Hasmanová, L.Ouředníčková. Praha:SPJ, 2003.s.48.ISBN 80-902998-1-4

Právní zdroje:

Listina základních práv EU. Euroskop [online]. [citováno 2. října 2017]. Dostupné z <https://www.euroskop.cz/204/sekce/listina-zakladnich-prav-eu/>

Listina základních práv a svobod. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR [online]. [citováno 2. října 2017]. Dostupné z [http:// www.psp.cz/docs/laws/listina.html](http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html)

Předpis č. 47/2001 Sb. m. s., zdroj: SBÍRKA MEZINÁRODNÍCH SMLUV ročník 2001, částka 19, ze dne 8. 6. 2001. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <http://www.sagit.cz/info/ss01047>

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkajícího se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, 74/2013 Sb. částka: 43 [citováno 10. června 2017]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sdeleni-ministerstva-zahranicnich-veci-o-sjednaniopcniho-protokolu-k-umluve-o-pravech-ditete-tykajiciho-se-prodeje-deti-detske-prostituce-a-detskepornografie-19764.html>

Vyhláška č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, částka 177/2012, platnost od 27. 12. 2012

Zákon č. 40/2009 ze dne 8. 1. 2009 Trestní zákoník In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 45/2013 Sb. ze dne 30. 1. 2013, Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20 Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>

Zákon 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2017, částka 21. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-65>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských, zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 48. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-110>

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, částka 66. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 115. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-329>

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2016, částka 98. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 91. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (zákon o zdravotních službách), In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 131. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 174. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-500>

Periodika

MACELA, Miloslav. Reforma systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti. *Sociální práce / Sociálna práca*. 2012, roč. 2012, č. 3, ISSN 1213-6204.

SMIDT, Victoria. Transformace ochrany dětí: překrásný nový svět. *Sociální práce / Sociálna práca*. 2012, roč. 2012, č. 4, ISSN 1213-6204.

Elektronické zdroje

BusinesInfo.cz Charakteristika kraje Vysočina. [online]. [citováno 19. února 2018]. dostupné z <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-kraje-vysocina2102.html#uzemi>

GAVORA, P. a kol. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. [online]. [cit. 12. 02. 2018]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978–80–223–2951–4. Dostupné z: <http://www.emetodologia.fedu.uniba.sk/>

HAVEL, HOLÁSEK. Analýza současné právní úpravy ochrany práv dětí a systému péče o ohrožené děti v České republice. [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/HolasekHavel_Analyza-soucasne-pravni-upravy-ochrany-pravdeti-a-systemu-pece-o-ohrozene-deti-v-CR.pdf

Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí. Systém primární prevence rizikového chování, 2018[online]. Praha [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: http://www.ospod.cz/e_download.php?file=data/editor/11cs_4.pdf&original=primarni_prevence.pdf

KLADNO. Ministr spravedlnosti Pospíšil podporuje zavedení Systému včasné intervence na Kladně.2011 [online]. Kladno, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.mestokladno.cz/ministr-spravedlnosti-jiri-pospasil-podporuje-zavedeni-systemu-vcasne-intervence-na-kladne/d-1417400>

KRAJ VYSOČINA, Krajský plán prevence2016-2017.[online]. [citováno 19. února 2018]. Dostupné z <https://www.kr-vysocina.cz/krajsky-plan-prevence-2016-2017/d-4081728> 80

KRAJ VYSOČINA, Sociální služby pro rodiny, děti a mládež. [online]. [citováno 19. února 2018]. Dostupné z <https://www.kr-vysocina.cz/socialni-sluzby-pro-rodiny-deti-a-mladez/d-4051464>

KRAUSOVÁ, L. NOVOTNÁ, V. Sociálně-právní ochrana dětí. Praha: Aspi. 2006. ISBN 80-7357214-1 65 KLADNO <https://www.mestokladno.cz/ministr-spravedlnosti-jiri-pospasil-podporuje-zavedenisystemu-vcasne-intervence-na-kladne/d-1417400>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. Projekty. 2002-2018[online]. [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/na-spravnou-cestu-ii/>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELTVÍ ČR. Působnost státního zastupitelství. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnimzastupitelstvi/pusobnost/psobnost-statniho-zastupitelstvi>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. Ochrana dětí. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-apokozeni/ochrana-deti>

OSPOD, Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí 2018[online]. Praha [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/policie-cr/>

OSPOD TŘEBÍČ. SVI Třebíč, 2014[online]. Třebíč: Městský úřad Třebíč, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <https://ospod.trebic.cz/svi/historie-svi-v-okrese-trebic/>

MINISTERSTVO VNITRA. Standard vybavení speciální výslechové místnosti[online]Praha: Ministerstvo vnitra, 2011 [cit.10.1.2014]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-na-detech-standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Legislativa a systém sociálně-právní ochrany, 2013[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

MINISTERSTVO VNITRA. Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020, [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2018 [cit. 16. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevencekriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA. Hodnocení systému péče o ohrožené děti – Systém včasné intervence 2009, [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2009 [cit. 16. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti-narodni-projekt-systemu-vcasneintervence.aspx>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Zefektivnění ochrany dětí[online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://novyportal.justice.cz/web/msp/deti-mezinarodni-problematika-a-ochrana-prav?clanek=zefektivneni-ochrany-deti>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. Metodika pro žadatele o poskytnutí státní dotace v rámci programu „Péče o děti a dorost“ a programu „Prevence kriminality“ pro rok 2017. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohrozene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Činnost MPSV v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, 2014[online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013 [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/19923>

OSPOD TŘEBÍČ. SVI Třebíč, 2014[online]. Třebíč: Městský úřad Třebíč, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <https://ospod.trebic.cz/svi/>

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, Sociologická encyklopedie. [online]. [cit. 12. 02. 2018]. Bratislava: Sociologický ústav AV ČR, 2017. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana

TÝM PRO MLÁDEŽ OKRES ŽDÁR NAD SÁZAVOU. Týmozprávy. 2018[online]. [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.tmzr.estranky.cz/clanky/tymozpravvy.html>

Úmluva o právech dítěte. Unicef České republiky [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <https://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>

Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Český Helsinský výbor, z. s.17. 5. 2013 [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <http://www.helcom.cz/cs/umluva-o-ochranedeti-a-spolupraci-pri-mezinarodnim-osvojeni/>

ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ OCHRANU[online]. Praha: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu.2009-2018[cit. 1. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/>

Všeobecná deklaráce lidských práv. 16. 5. 2013 [online]. [citováno 30. září 2017]. Dostupné z <http://www.helcom.cz/cs/vseobecna-deklarace-lidskych-prav/>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELTVÍ ČR. Ochrana dětí. 2012[online]. Praha: Nejvyšší státní zastupitelství, [cit. 17. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-apokozeni/ochrana-deti>

Seznam příloh:

Příloha č. 1 Informační brožura SVI 2018/2019

Příloha č. 2Projekt na správnou cestu! II

Příloha č.1

<https://www.pmscr.cz/na-spravnou-cestu-ii/>

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Na správnou cestu! II

Rozvoj a rozšíření činnosti Týmů pro mládež a dvou programů pro mladistvé pachatele trestných činů v rámci systému soudnictví nad mládeží a posílení odborné spolupráce mezi institucemi

Registrační číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_029/0002236

Rozpočet projektu: 42 665 000,40 Kč (z toho podíl ESF 77,56 %)

Realizátor projektu: Probační a mediační služba

Doba realizace projektu: 1. 5. 2016 – 30. 4. 2020

Popis projektu:

Projekt "Na správnou cestu! II" se zabývá rozvojem inovativních způsobů řešení kriminality mládeže a jejich zaváděním do praxe. Ve svých aktivitách navazuje na projekt "Na správnou cestu!" realizovaný Probační a mediační službou v letech 2012-2015.

Týmy pro mládež

V rámci projektu bude podpořen rozvoj Týmů pro mládež (TM) v deseti lokalitách, v nichž budou působit koordinátoři TM. Ve čtyřech soudních okresech, kde působili koordinátoři již v předchozím projektu, bude činnost TM nově rozšířena o aktivitu zaměřenou na vytvoření programu zaměstnání mladistvých pachatelů. Cílem programu bude umožnit mladistvým, aby získali finanční prostředky na hrazení škod vzniklých trestnou činností. V dalších šesti soudních okresech bude rozšířena dobrá praxe TM z předcházejícího projektu zavedením nové pozice koordinátora TM.

Rodinné skupinové konference

Další rozvoj praxe restorativních programů bude zajištěn proškolením probačních pracovníků. Vyškolením specialistů na práci s mladistvými pachateli ze všech středisek PMS umožníme rozšíření Rodinných skupinových konferencí (které byly pilotně realizovány v předchozích letech pouze v několika lokalitách) do všech soudních okresů České republiky.

Program Proti násilí

V lokalitách, kde je vysoký podíl násilné trestné činnosti páchané mladými lidmi, bude realizován program Proti násilí. Tento program, určený mladistvým násilným pachatelům, byl pilotně odzkoušen ve dvou lokalitách v rámci realizace projektu „Na správnou cestu!“. V tomto projektu bude program upraven také pro cílovou skupinu mladých dospělých násilných pachatelů a bude realizován ve třech lokalitách.

Realizací klíčových aktivit projektu budou rozšířeny nové postupy a programy v oblasti práce s pachateli a oběmi trestné činnosti a bude podpořena multidisciplinární spolupráce orgánů činných v trestním řízení a dalších odborníků z oblasti prevence kriminality. Bude také zvýšena odbornost zaměstnanců PMS, pracovníků neziskových a dalších organizací a institucí věnujících se práci s problémovou mládeží.

Cíle projektu:

Rozvoj multidisciplinární spolupráce v oblasti práce s ohroženou mládeží a zavedení nového programu krátkodobého zaměstnání mladistvých pachatelů.

Zařazení mladistvých a mladých násilných pachatelů do programu Proti násilí zaměřeného na snížení agresivity a recidivy a zvýšení angažovanosti absolventů programu při náhradě škody.

Zvýšení kvalifikace odborných pracovníků PMS za účelem rozvoje restorativních programů a postupů.

Klíčové aktivity projektu:

KA 01 - Rozvoj Týmů pro mládež (zavedení pozice koordinátora)

KA 02 - Rodinné skupinové konference (zajištění realizace proškolením odborných pracovníků)

KA 03 - Proti násilí (realizace programu pro mladé násilné pachatele)

KA 04 - Zahraniční studijní cesty (zajištění studijních zahraničních cest pro odborné pracovníky)

KA 05 - Monitoring a evaluace projektu

Personální obsazení projektu:

Vedoucí projektu: Mgr. Kamila Špejrová

Projektový manažer: Ing. Milan Hel (tel.: 778 522 878, email: mhel@pms.justice.cz)

Příloha č.2

http://files.ospodtrebic.webnode.cz/200007056-1110e120a0/nahled_ochrana_deti_skladacka_2017.pdf

SYSTÉM VČASNÉ INTERVENCE (SVI)

- » systém multidisciplinární spolupráce
- spolupráce v oblasti péče o ohrožené a rizikové děti
- cílem je rychlá a účinná pomoc dětem – prevence, včasná identifikace, náprava chování a následná ochrana dětí
- propojení a spolupráce institucí zúčastněných na péči o ohrožené a rizikové děti (základní propojení mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, policie a justice)
- předávání, sdílení a vyhodnocování informací prostřednictvím elektronických médií

SVI Třebíč

» koordinace projektu

Městský úřad Třebíč
www.trebic.cz
Mgr. Zdeněk Smola, 568 805 233

» partneri projektu

Město Třebíč
Město Moravské Budějovice
Město Náměst nad Oslavou

Právní úprava sociálně-právní ochrany dětí

- Listina základních práv a svobod,
- Úmluva o právech dítěte,
- Úmluva o styku,
- Zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,
- Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- Zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- Zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních,
- Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy,
- Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

Městský úřad Třebíč

Odbor sociálních věcí
Oddělení sociálně-právní ochrany dětí

Oddělení sociální kuratelery pro děti a mládež

budova B, 2. poschodí
Masarykovo nám. 1166
67401 Třebíč
Fax: 568 805 243

Úřední hodiny:	
Pondělí	8:00 - 17:00
Úterý	8:00 - 14:00
Středa	8:00 - 17:00
Čtvrtek	8:00 - 14:00
Pátek	8:00 - 13:00

ID datové schránky: 6pub8mc

IČ: 00290629

DIČ: CZ00290629

Bankovní spojení:

Číslo účtu: 19-3297117 0100

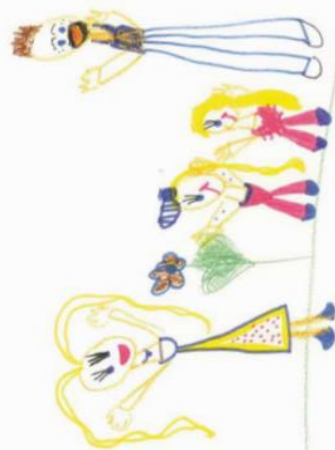

www.trebic.cz

www.ospod.trebic.cz

Sociálně-právní ochrana dětí

Informační brožura 2018/2019

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Rozumí se jí zejména:

- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jméni,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být ve vlastní rodině.

Poskytuje se **všem dětem bez rozdílu**, předním hlediskem je **zájem a blaho dítěte**.

Každý je oprávněn upozornit orgán SPO na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti. Pracovníci zachovávají **mítenlivost**.

Dítě je oprávněno požádat o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv, a to i bez vědomí rodičů.

Osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo požádat o pomoc orgán SPO při výkonu svých práv a povinností.

Sociální pracovnice oddělení sociálně – právní ochrany dětí

- pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě,
- poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a péči o dítě,
- poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění výživovací povinnosti,
- vykonává funkci opatrovníka, poručníka a veřejného poručníka,
- spolupracuje se školskými, zdravotnickými, ústavními zařízeními, s nestátními organizacemi a dalšími subjekty,

Na ochranu dětí činí zejména tato opatření:

- podává návrhy soudům na omezení nebo zbvzení rodičovské odpovědnosti anebo omezení nebo pozastavení jejího výkonu, na nařízení, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy či jiných výchovných opatření, přijímá opatření na ochranu dítěte, které se ocitlo bez péče přiměřené jeho věku, podává návrhy soudům na nařízení předběžného opatření.

Kurátor pro děti a mládež

- je specializovaný pracovník OSPOD, který pečuje o:
 - nezletilé děti do 15 let, které se dopustily činu jinak trestného,
 - mladistvé (15–18 let), u nichž bylo zahájeno trestní stíhání nebo kteří se dopustili přestupku,
 - děti a mladistvé s opakovanými poruchami chování závažného rázu (záškoláctví, útoky z domova, agrese, agresivita, alkoholismus, toxikomanie, prostituce apod.),
 - poskytuje pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů,
 - vykonává úkoly podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže,
 - účastní se trestního a přestupkového řízení proti mladistvému,
 - spolupracuje se zařízeními pro výkon ústavní výchovy, věznicemi a navštěvuje mladistvé ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Pracovnice pro náhradní rodinnou péči**
- vyhledává děti vhodné k osvojení a svěření do pěstounské péče a fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny,
 - vede evidenci žádostí a dokumentaci o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče,
 - poskytuje poradenství a zprostředkovává související služby,
 - uzavírá dohody o výkonu pěstounské péče.

KONTAKTY na jednotlivé pracovníky OSPOD

Vedoucí oddělení SPOD

JUDr. Svatava Lampířová, 568 805 249, 602 228 145
E-mail: s.lampirova@trebic.cz

Sociální pracovnice

Petra Borůvková, DIS., 568 805 232, 737 950 703

E-mail: p.boruvkova@trebic.cz

Karolína Kobylaržová, CAN, 568 805 228, 733 706 971

E-mail: k.kobylarzova@trebic.cz

Bc. Marie Maloušková, 568 805 243, 730 588 668

E-mail: m.malouuskova@trebic.cz

Bc. Lenka Pločková, 568 805 543, 727 892 421

E-mail: l.plockova@trebic.cz

Mgr. Michaela Svatonová, 568 805 235, 730 805 594

E-mail: m.svatonova@trebic.cz

Mgr. Jarmila Šmidová, 568 805 223, 730 805 592

E-mail: j.smidova@trebic.cz

Mgr. Tereza Vrbková, 568 805 252, 607 559 122

E-mail: t.vrbkova@trebic.cz

Bc. Dagmar Švejdová, 568 805 277, 730 805 597

E-mail: d.svejdova@trebic.cz

Koordinátorka Klubu Naděje a asistentka v rodinách

Mgr. Iveta Nedvědická, 568 805 265, 725 503 281

E-mail: i.nedvedicka@trebic.cz

Pracovnice pro náhradní rodinnou péči

Silvie Klementová - osvojení, 568 805 214, 736 275 649

E-mail: s.klementova@trebic.cz

Mgr. Milena Blazková, 568 805 451, 734 369 873

E-mail: m.blazkova@trebic.cz

Mgr. Andrea Kousalová, 568 805 521, 603 557 478

E-mail: a.kousalova@trebic.cz

Mgr. Jana Papoušková, 568 805 314, 724 380 875

E-mail: j.papouskova@trebic.cz

Vedoucí oddělení sociální kuratelky pro děti a mládež

Mgr. Zdeněk Smola, 568 805 233, 730 805 596

E-mail: z.smola@trebic.cz

Kurátoři pro děti a mládež

Bc. Nikola Doležalová, 568 805 231, 730 805 593

E-mail: n.dolezalova@trebic.cz

Bc. Barbora Dvořáková, 568 805 231, 728 494 814

E-mail: b.dvorakova@trebic.cz

Mgr. Marie Horácková, 568 805 516, 733 594 704

E-mail: m.horackova@trebic.cz

Mgr. Michal Pléha, 568 805 306, 727 892 420

E-mail: m.pleha@trebic.cz